

Butlletí Excursionista de Catalunya

MEDALLA D'OR

DEL

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

INSTITUÏDA PEL SENYOR RAFEL PATXOT I JUBERT EN 1924

MEDALLISTES

- I ANY 1923. - SR. CÈSAR A. TORRAS I FERRERI †
- II » 1924. - » ROSEND SERRA I PAGÈS
- III » 1925. - » PELEGRÍ CASADES I GRAMATXES
- IV » 1926. - » IGNASI FOLCH I GIRONA
- V » 1927. - » FRANCESC MATHEU I FORNELLS

Diada de Sant Jordi

LA FESTA DE LA MEDALLA

REVESTIDA amb tota la solemnitat pròpia dels actes de major importància que celebra el CENTRE, tingué lloc el dia 23 del passat mes d'abril, diada de Sant Jordi, la Festa de la Medalla d'Or, instituïda pel senyor Rafel Patxot i Jubert, honorífica distinció que enguany ha estat atorgada a l'antic consoci i Mestre en Gai Saber, en Francesc Matheu i Fornells.

Sota la presidència del senyor Patxot, el qual enguany honorà l'acte amb la seva presència, l'escriptor senyor Joan Santamaria llegí el següent treball sobre el cavaller Sant Jordi, al qual presentà com a símbol de la joventut ardida, noble i idealista:

Dames i senyors:

El viatger que, atret per la flaire de la llegenda, arriba per primera vegada al lloc que la tradició assenyala com escenari de la gesta famosa del cavaller Sant Jordi, de segur que restarà dolorosament decebut. Adéu, la bella illusió que li ha menat els passos hores i hores a través d'una terra àrida, trista, inclement i socarrada pel sol! El guia que l'acomboia salta d'un bot del cavallet que munta, agafa les regnes del vostre, us prega que descavalqueu, ferma les bèsties a l'ombra d'un rudimentari barracot de fang i rames, i us fa ascendir, després, pel rost d'un serradet pelat i esgrogueït de set i de misèria. Quan sou a dalt de tot, el guia allarga el braç i us diu amb un estrany posat de ralleria:

—Allí!

Guaiteu amb avidesa i, és clar, no veieu res. La illusió s'ha fos, i, per més que maldeu per a refer-la, no en sortiu pas. On és aquella ciutat bonica i apinyada al cim d'un verd turonell, tota ericada de minarets i torratxes, cenyida per una llaçada de murs i marlets, als peus de la qual s'esbadia una plana gemada i florida, i un estanyol cristallí? On és aquella visió que heu trobat mil voltes reproduïda en la fantasiosa imatgeria dels retaules i escriptors medievals?

Si la tradició del lloc és certa, talment com us la dóna la consciència d'aquell poble tan llunyà, en la qual ha romàs viva fins avui, quin desencís! Vós sós un viatger mediterrani, fill d'aquesta terra catalana que té per patró el Cavaller de l'armadura d'argent, de la cara afavorida, de la figura gentil, de la fe invencible, matador del drac i deslliurador d'adolorides donzelles; vós sós aquell que ha deixat la llar i la terra nadiua, i ha sortit, en llarg i penós romiatge empès per l'afany de conèixer i petjar aquest clap desavinent de l'asiàtica Líbia, consagrat per l'heroisme del nostre Màrtir gloriós; vós sós aquell que en arribar aquí es pensava collir un manat de roses vermelles i oloroses, i aixecar-lo ben alt i fer-lo tremolar al bat del sol com un símbol d'esperança.

I us heu trobat que la visió és desolada, que la terra és deserta i silenciosa, erma de roses, desguarnida d'arbres, sense un bri d'herba i sense conhort de res. La vostra fantasia d'home mediterrani ha sofert un punyent desengany. Aquella joiosa representació jordiana que esteu acostumat a veure des de la vostra infantesa, que us ha fet florir la imaginació, que us ha abrandat el cor tantes vegades, que cada any heu fet reviure miraculosament en tal dia com avui en mig del bullici del poble i de la plàcida poesia d'aquesta festa primaveral, l'heu de rebutjar per sempre més davant la mísera realitat d'aquest paisatge broix i antipàtic que teniu davant els ulls? No. Resta encara íntegra l'essència del vostre sentiment, això és, la gràcia de la llegenda, la virtut del símbol; i aquestes són coses que no moren mai, que romanen intactes, incorruptes, plenes de frescor en el cor dels pobles i a través dels segles i de les generacions.

La mateixa església ens dóna l'exemple. En el martirologi cristià hi ha una llista de noms, l'existència dels quals, l'autoritat d'aquella, no té encara per ben definida. La vida i miracles d'aquests éssers, forma com una mena de cos místic, diguem-ho així, que el poble creient i assedegat d'ideal ha anat formant a l'entorn dels eterns models humans: la fidelitat, l'amor, l'abnegació, l'esperança... I, tanmateix, l'Església els accepta, no els esborra de les rengleres celestials que enrotllen el tron de Jesucrist, ans al contrari, els consagra, els venera, els exalta i els glorifica en allò tan fondest humà i fecund que tenen com a símbol i exemplari.

I en aqueixa virtut de símbol radica, ben cert, la diferència de valors que hi ha entre les fàbules paganes i les llegendes nascudes a l'escalf de la fe cristiana. L'Olimp dels grecs, els herois homèrics, per exemple, no han tingut mai, ni en la pàtria llur, una eficiència

humana capaç d'aglutinar un poble o una nació sota un ideari espiritual o simplement racial. Els seus models inspiren plaer, terror, interès o engúnia; són motius de pura emoció subjectiva, només fan de bon llegir en les pàgines d'un llibre, en la solitud de la cambra de treball o en la delícia del camp en hores vagatives. Però la seva transcendència social és nul·la, ja perquè la seva substància és un producte cerebral, simplement, ja perquè la pasta amb què han estat creats fou amassada sense ferments d'home viu.

Això no passa amb els símbols cristians, pastats i maurats amb carn i sang humanes i vivificats per l'alè de Déu. Heus ací, doncs, explicat perquè el seu esperit és tan universal, i la seva força generadora tan potent, que fins han pogut servir de guiatge a grans nuclis nacionals i han omplert èpoques i períodes sencers de la història. Aquest, precisament, és el cas del nostre benavirat Sant Jordi, el patronatge del qual adoptaren, com tots sabeu, els regnes d'Aragó i d'Anglaterra, la república de Gènova i, més enllà, el ducat català d'Atenes i Neopàtria.

Heus ací, també, un fet d'allò més paradoxal. Els tres pobles de la vella Europa de tradició més positivista i mercantil, foren els qui es collocaren sota el símbol de la figura tal volta més poètica, més cavalleresca i més romàntica del martirologi cristià. Qui no coneix la implacable i aferrissada rivalitat de Gènova i Aragó per a la supremacia de la Mediterrània i per a la conquesta comercial dels ports d'Orient? Els noms d'aquests dos Estats van plegats sempre, i sempre enemics durant la llarga i sagnant epopeia marítima, que no es va cloure fins ja ben entrada l'edat moderna. Allí on anava una nau catalana, podeu comptar que una altra de genovesa ja li seguia els passos, i allí on un cònsol dels nostres posava la petja, baldament fos en el port més amagat, o en la platja més inhòspita d'Egipte, de Malta, de Tunis, de Síria, del Marroc o de Bizanci, no trigava pas gaire, si és que no l'havia precedit, a comparèixer el pacient i incansable emissari colonial de la poderosa Senyoria de la mar ligurena. Quant a Anglaterra, seria ridícul que ara intentés palesar el seu formidable geni expansiu i cosmopolita, i la seva forta i immemorial tradició mercantilista. Aquell poble, no és avui l'imperi més vast i puixant del món, degut a un fet tan simple com és un acte o una sèrie d'actes de comerç?

I, tanmateix, es dona el contrasentit que Aragó, Gènova i Anglaterra siguin els únics pobles que tinguin encara Sant Jordi per patró, la vida i gestes del qual semblen tan antitètiques amb el pragmatisme llur. Ben mirat, però, no hi ha tal paradoxa ni tal con-

trasentit, puix que l'ànima d'aquells tres pobles i llur vida íntima s'adiuen perfectament amb el gai simbolisme de la llegenda jordiana. Tanqueu els ulls, si us plau, i evoqueu mentalment l'inclit Cavaller del drac a la flor dels seus vint anys, a l'hora que deixa la seva terra de Capadócia i surt pel món, ardit, galant i el pit ple d'esperança, a cercar l'aventura, a lluitar contra el poder del mal i a morir, si convé, per la fe que li abrusa el cor. La seva silueta, a plena llum, és fina, graciosa, breu; la seva faç és blanca i escaldada; el seu mirar és serè; els seus moviments són ràpids i agilíssims; el seu braç és prim, però esvelt i forçut; la seva armadura és polida i resplendent, i les armes que porta són tan lleugeres i blindadisses, que àdhuc us costa de creure que amb elles pugui mai reeixir del perill de la mortal escomesa.

Però a ell, qui l'atura? Va content, cor-obert, decidit; no li fa por el rigor del destí, perquè confia en Déu, que no abandona mai als que fan la seva ruta amb la veritat i la justícia. Doncs, així mateix podeu evocar aquells tres pobles, suara esmentats, en els passos de la seva història; pobles l'àrea territorial dels quals no està pas en relació amb la grandesa efectiva i la ressonància de la glòria llur; pobles xicarrons en comparança amb la fuga i el dinamisme magnífic que els empenyé lluny dels seus confins; pobles de soca mins a però ben arrelada, i amb un brancam frondós i carregat de fruit; pobles de gent incansable, vigilant, atrevida, cercadora del guany i de l'emoció atzarosa per les vies movedisses de la mar, i pels tiranys i camins de l'ampla terra; pobles, en fi, de substància fecunda, d'amor a la llibertat i d'embranchida forta i generosa.

Ara el meu gust, és clar, seria poder particularitzar tots aquests atributs a la nostra terra adorable. No ho faré pas. Què us podria dir d'ella, de les seves gràcies, dels seus anhels, de les seves esperances, del seu passat, del seu present i del seu futur esdevenidor que vosaltres no sapigüeu o no sospiteu molt millor que no pas jo?

De totes maneres sembla, aparentment, que els temps van canviant. Hi ha sentiments, hi ha fantasies, diguem-ho així, que en treure-les a l'aire i al sol de la plaça pública i posar-les a l'abast de les disputes de la gent, van a risc de morir asfixiades. A cada pas sentiu que us criden: On va aquest infeliç! Via, via; no s'hi val a fer nosa ni a tombar la vista enrera...! Cert. La nostra època té un altre impuls més viu, un altre ritme més accelerat i uns altres neguits vitals que només deixen el lleure tot just d'assaborir el moment que passa, l'emoció lleugera i l'episodi fugaç. El sensualisme ho ofega tot, l'existència ens la fem tan curta i complicada i els

plaers són tan escassos que és qüestió de caminar de pressa i eixampar-los al vol.

També és ben veritat que van caient, ara l'un, ara l'altre, els símbols de les velles nacions i dels vells pobles. Si volem ésser francs, de vegades ens semblen un xic anacrònics els lleons, les àguiles, els óssos, els sols, els dracs, els elefants..., figuracions representatives d'uns estats de força i de rapisseria. Hi ha més agermanament, avui, més relació sentimental entre els nuclis humans. La terra, vista des de la cabina d'un avió, a penes té relleu. Per què entretzenar-se, doncs, en voler aixecar fites i monjoies? Per què atiar els homes i diferenciar-los en nom d'una cosa tan vana i buida com és un símbol? Per què pensar en imperialismes i en glòries pretèrites, pastades amb sang i rancúnies?

Cert, cert. La vida és tan plaent quan al vostre entorn només trobeu cares amigues, quan allargueu la mà i us la sentiu opresa per l'encaixada cordial, quan als llavis us floreix sense voler la paraula dolça i amable...

No obstant, hi ha coses, hi ha sentiments, hi ha concrecions espirituals, l'existència dels quals no depèn de nosaltres mateixos, sinó d'una voluntat eterna i superior. Segles i segles d'història, de lluites i malvestats no han pogut aconseguir de fer desaparèixer de la crosta de la terra aquest vast panorama, aquest immens i bigarrat mosaic de colors i matisos que la fan vitar meravellosament. Al contrari: cada dia que passa els colors són més forts i definits, i les distincions ressalten amb més virior. Altrament, no n'hi manca cap en aquest panorama de les venerables deixalles ancestrals. Tots els mals bufaruts hi han passat per sobre, totes les violències apocalíptiques l'han sacsejat furiosament. I, tanmateix, mireu: tots els símbols hi són, tots. Símbols joiosos i encoratjadors, llegendes pies clafertes d'entusiasme i esperança.

I entre aquests símbols, el nostre, el de Sant Jordi, el de les roses vermelles i perfumades, el dels falziots xiscladors que ratllen rabents la llum blava i serena del nostre cel ratxós, el de la primavera que cada any torna més bonica, més plena, més rumbosa i amb més ganes de no morir mai.

Cada poble té, ben cert, el destí que es mereix. Així com abans els homes creien en la desgràcia o la fortuna llur, segons fos la constel·lació sota l'influx de la qual naixien, nosaltres també podem dir que tenim la sort i la salut assegurada, puix que vivim a l'ombra benefactora de la figura de Sant Jordi, el símbol més resplendent de la joventut eterna. Fixeu-vos-hi. El nostre

poble no s'ha fet vell, no ha perdut el braó i la galania dels temps de plenitud.

Posat, doncs, que som joves i que no volem ésser vells, visquem contents i enamorats de la nostra terra.

Però uns enamorats romàntics i illusos. No ens faci por el ridícul de la nostra exaltació i del nostre xovinisme; menyspreem el seny i la mesura dels homes caducs i amargats. Hem de pensar, hem de creure tal com ho pensem, i no ens hem d'estar pas de dir-ho en veu ben alta, que no hi ha cap més terra més bella i pimpant que la nostra, sota la capa del cel; que les nostres muntanyes són les més boniques i florides; que els nostres boscos són els més poètics i teatrals; que les nostres fonts són les més gemades i sanietoses; que les nostres hortes són les més pròdigues i ubèrrimes; que les nostres planes són les més xamoses i pintades; que la nostra mar és la més manyaga i lluminosa; que la nostra gent és la més ardida i vividora; que les nostres dones són les més gentils i escaigudes; que les nostres mares són les més abnegades i amoroses i que els nostres fills són la més delitosa benedició de Déu.

No ens faci por aquesta exaltació d'amorosia. Abandonem-nos-hi lliurament, puix, de vegades, quasi sempre, quan un hom ho vol i ho desitja amb totes les potències i els sentits abrandats, l'esperança que ens semblava més absurda arriba a devenir un dia o altre la realitat més saborosa.

Després d'aquestes paraules, i també a honor de Sant Jordi, l'homenatjat llegí el següent poema escrit expressament per a aquest acte:

ORACIÓ DEL EXCURSIONISTA

Patró de la nostra terra,
cavaller, sant cavaller,
qu'eu la pau com en la guerra
nos heu fet de senyaler,
qu'heu batut la furia estranya
ab la força y la virtut,
y heu cercat y heu mort l'aranya
ab la llança y ab l'escut;

Gloriós Sant Jordi, seguíu vetllant
aquesta terra qu'estimèm tant.

Si a través de les centuries
 us servem la devoció,
 ni en lloances ni en injurïes
 no'ns dexèu de ser patró;
 invocant vostre adjutori
 surt el clam del nostre pit:
 guardèunos el territori
 y enfortiunos l'esperit.

Gloriós Sant Jordi, seguíu vetllant
 aquesta terra qu'estimèm tant.

Guardèunos castells y ermites,
 y monestirs y poblats,
 y ruïnes que són fites
 de l'història dels passats,
 y cançons a bella tria,
 y llegendes dels arxius.
 y aquests mots de parlería
 que són l'ànima dels vius.

Gloriós Sant Jordi, seguíu vetllant
 aquesta terra qu'estimèm tant.

Per la nostra terra mare,
 protegíu, sant cavaller,
 tot lo bo que'ns queda encare,
 tot lo vell que'ns cal refer.
 Sant Patró de deslliurança,
 no'ns neguèu el vostre ajut:
 defensèunos ab la llança
 y amparèunos ab l'escut.

Gloriós Sant Jordi, seguíu vetllant
 aquesta terra qu'estimèm tant.

En pronunciar el poeta les darreres paraules, escoltades amb fèrvida atenció, foren coronades amb un esclat d'entusiasme, i el senyor Matheu fou objecte d'una xardorosa ovació, la qual li fou tributada amb tota cordialitat.

Seguidament, en un parlament ple de sentiment i afecte, el senyor Joan Ruiz i Porta es referí a l'atorgament de la Medalla i remarcà la importància de que enguany hagi estat concedida al poeta senyor Matheu.

El President del CENTRE, senyor Francesc Maspons i Anglasesell, remarcà també l'alta significació de la festa que se celebra anyalment i pregà al senyor Patxot, instituïdor de la Medalla, que en fes lliurament a l'homenatjat, el qual s'expressà amb les següents paraules d'agraïment:

Senyors excursionistes:

Quan el vostre ilustre President va assabentarme de la decisió qu'havieu pres respecte de la Medalla d'enguany, ja era tart per durhi cap modificació essencial perque, segons ell, l'acort estava en vies d'execució. Jo, vinga ferhi objeccions; y En Maspons vinga tancarme totes les portes per hont jo intentava escapar-me. No hi va haver més remey que somètem, resignantme a representar devant de vosaltres un paper que no'm corresponia.

Després, reflexionant ab calma sobre lo que'm passava, y cada cop més convençut de que la distinció que m'otorgaveu no podia anar per la meva persona, que cap motiu no hi veyia, y pensant que lo que volieu fer ab mi era senzillament lo que's fa ab la bandera d'un regiment, ó ab la senyera d'un Orfeo si volèu, es a dir: penjarli materialment la recompensa que virtualment s'adjudica a la entitat que representa, vaig caure en que'l meu refús hauria pogut semblar un acte d'orgull no subjectantme a actuar per compte d'altri, y vaig conformarme en rebre per compte de qui fos la insignia que, però, no volia apropiarme de cap manera.

Y aquí'm teniu, sumís a la vostra crida, acceptant de la vostra gentilesa aquesta Medalla que m'honra sobremanera no més de passar per les meves mans.

Per aturàrmela, per considerarmen digne, ja puch escorcollar dintre meu, solament dues coses sé trobarhi en mon favor: l'amor sostingut a les nostres coses, y la toçuderia en les meves personals actuacions. Però, amichs meus, si axò s'hagués de recompensar, no seriem individualitats les que vindriem a rebre la recompensa; afortunadament seriem multitut; y ja podriem convertir aquesta Medalla anyal en Medalla diària, que no dariem l'abast.

Descartades, donchs, les rahons de merexements personals y respectant integrament les que hi puga haver de representació, dexèu que, tant a vosaltres com al insigne institutor d'aquesta Medalla, us doni les gracies del vostre acort en nom de tot allò que volèu enaltir, institucions y persones, fets y intencions, amor a la terra sobre tot. Y, més que per la Medalla, pel pensament que us guia, per l'afecció que hi posèu, Deu vos ho pagui!

Y ara, no per justificar aquest acte, sinó per provarvos ma vella adhesió al excursionisme, permetèu qu'us retregui uns versos de prop mig segle enrera que no tenen de bo gayre més que'l sentiment que'ls va dictar. No tinch rés millor per oferirvos. Si haguessin fet com el vi, qu'ab els anys se fa ranci... Però, prenèune la bona voluntat.

Volien ser la

CANÇÓ DEL EXCURSIONISTA

¿Cap hont vas, excursionista?
Amunt sempre, si Deu vol:
a esplayar millor la vista,
a acostarme més al sol,
a enfortir ma carn migrada,
a fe'aplega de virtut,
a guaytar millor l'amplada
de la terra hont he nascut.

De puig en puig, de freu en freu,
jo de la patria só'l romèu.

Per les valls y les altures
vaig corrent assedegat,
abeurantme a les dèus pures
del llenguatge qu'he mamat;
pels conrèus en fentse dia,
cap al vespre pels escons,
y's nodreix ma fantasia
de rondalles y cançons.

De puig en puig, de freu en freu,
jo de la patria só'l romèu.

Faig beguda als ermitatges,
y faig nit als monestirs,
y'ls castells y'ls ruinatges
m'axapluguen dels tempirs;
l'enderroch torna a la vida
ressonant sota mon peu,
y la pedra vella'm crida:
—Benvingut, tu ets mon herèu.—

De puig en puig, de freu en freu,
jo de la patria so'l romèu.

Vaig de pau pel pla y la serra,
tots me reben de bon grat,
perque es bona aquesta terra
com lo pa de bon llevat.
La faysó no es pas mudada,
y si es cas, lo cor m'ho diu,
no cal més qu'una bufada
per encendre aquest caliu.

De puig en puig, de freu en freu,
jo de la patria só'l romèu.

També el senyor Joaquim Cabot i Rovira tingué paraules d'affecte i simpatia per al senyor Matheu, i llegí la poesia pròpia del llorejat Mestre, la qual porta per títol «Tardania» i fou premiada amb la Flor Natural en els Jocs Florals de l'any 1897.

Finalment, el senyor Maspons donà per acabada la festa i demanà una ovació per a l'obra meritòria i culta del senyor Patxot amb les seves Institucions.

Excursió al Gran Sant Bernat

Adarrers de juny de l'any passat, ens trobàvem a Evian-les-Bains, un de tants pobles francesos de l'alta muntanya que a l'hivern romanen solitaris sota una capa gruixuda de neu, i a l'estiu gaudeixen de totes les prerrogatives de gran ciutat, perquè del seu subsòl surten abundants dolls d'aigües medicinals, destinades, generalment, al guariment de gairebé totes les malalties.

És indubtable que les aigües d'Evian són excel·lents; així ho diu tothom qui les prova. Però, ço que és més excel·lent encara, és el romandre entre frondoses arbredes, en mig de les quals hom cerca el repòs complet, mentre la fresca que davalla de les properes altures alpines, plenes de neu gairebé tot l'any, convida al benestar cobejat i emmotlla l'esperit a la màxima de no fer res amb el temps més llarg possible, de passar els dies a la bona de Déu i sense encaparraments de cap mena. Heus ací, fet i fet, el secret del guari-

ment de molts malalts que beuen les aigües a Evian i a molts altres balnearis.

Durant l'estiu, l'afluència de forasters és enorme, a aquest poblet de 3.500 habitants. La seva situació a l'alta Savoia francesa, a 470 metres sobre el nivell de la mar i vora les muntanyes alpines, li dona condicions excepcionals per a ésser un centre d'excursions. Les cases formen amfiteatre en els vessants baixos de les estribacions dels Alps, que s'enfonsen al llac Lemán o de Ginebra, les aigües del qual besen suaument el passeig magnífic estès de cap a cap de la població. A l'altra banda del llac, s'aixequen les muntanyes suïsses, enribetades de neu i plenes de ciutats i sanatoris i collegis; a prop nostre, a fregar dels prats verdejants que ens envolten, s'alça l'alterosa punta de la *Dent d'Oche*, una muntanya cantelluda per tots cantons i esmaltada de neu, el cim de la qual s'enlaira fins a 2.225 metres, tot formant una visió superba i apoteòsica.

Demés, Evian és un balneari francès, i, com a tal, proporciona al foraster una pila d'atraccions a l'abast de tots els mitjans. El casino organitza festes cada dia, els concerts clàssics sovintegen, els balls de moda estan a l'ordre del dia, el Municipi s'afanya tant com pot a galejar els visitants, i, tanmateix, aquests no tenen temps d'avorrir-se.

Una de les coses interessants d'Evian són els pescadors de canya, una mena d'esmerçament del temps, a prova de paciència, digna d'admiració. Fet i fet, en el llac Lemán tot dona la sensació de peresa; l'aigua quasi no es mou, els peixos fan l'orni i es deixen agafar, i els pescadors, vestits de senyor, estan exempts de caràcter. Tal vegada la manca d'onades que no deixa xarbotar l'aigua entre el rocam postís, produeix la melangia de l'esperit.

Molt sovint els núvols decoratius evolucionen en el firmament, i acaben per amuntegar-se i formar una capa espessa damunt el llac. Aleshores, aquest llac de joguina, juntament amb les muntanyes esfumades, pren un color incoherent i innominat. La visió es presenta embolcallada per un immens llençol lleganyós, però que no són altra cosa que diminutes barquetes que, tot lliscant lentament, no gosen deixar rastres del seu moviment. I quan el sol estripa el llençol i peta d'esquitllentes damunt l'aigua dormida, el llac esdevé una mar de glaç plena de reflexes, i les poques cases velles del poble, ofegades per les taques blanques de les nombroses edificacions noves, resten com avergonyides per la invasió del modernisme que remou la humanitat i duu les exageracions.

De pocs anys ençà, tots els balnearis s'han convertit en un centre d'excursions, vinguin o no vinguin a tomb. Per això cal anar previngut, perquè, de vegades, s'esmercen els diners sense profit. Evian és un veritable indret d'excursions: es pot anar a Chamonix, centre d'esports de neu; a Annecy, a admirar el seu misteriós llac; a Aix-les-Bains, balneari del gran món; a Thollon i Lajoux, poblets camperols força interessants; a Abondance, on hi ha restes d'una abadia fundada l'any 595 per Sant Colombà, de la qual es conserven uns claustres, unes pintures al fresc i poca cosa més. Demés, altres excursions delectables es poden fer per l'Alta Savoia, visitant llogarrets, engorjats, freus i valls, i introduïnt-se molt sovint a Suïssa, sense que, per això, el turista sofreixi cap molèstia en passar la frontera. A més a més, les excursions pel llac són una veritable delícia, el repòs més mesurat, la màxima satisfacció de l'esperit retret.

Moltes de vegades havíem sentit parlar del Mont Sant Bernat com d'una llegenda plena d'imatgeria popular. Lligada amb ella, ha arribat fins a nosaltres l'anomenada de la raça de gossos que duen aquest nom, tan humana, que té per fi cercar els viatgers que són sepultats sota la neu en travessar les valls d'Entremont i Buthier, cobertes de neu la major part de l'any, i on el vent bufa amb força inusitada, forma els allaus esfereïdors i llença les neus de les altures, timbes avall, amb fúria folla i desencadenada, sense aturador de cap mena, i es converteixen moltes voltes en mortalla dels atrevits excursionistes que s'arrisquen massa per aquests indrets.

Amb aquest bagatge a l'esperit, i sempre a la saga d'emocions culminants, podeu comptar l'alegria que tinguérem quan l'agència de turisme ens proporcionà l'avinentosa de visitar el Mont Sant Bernat amb el seu hostalatge. Ens allistàrem tot seguit, i, a les set del matí d'un dia clar, empeníem la marxa amb un auto que, vorejant el llac Lemán, per magnífica carretera, als pocs quilòmetres ens traslladà a Saint Gilgolph, on s'escau la frontera franco-suïssa, situada a la part superior del llac i prop de la desembocadura del riu Roine. Les formalitats policíiques a Saint Gilgolph gairebé passen desapercebudes pels viatgers.

Carretera enllà, ben aviat ens adonem del canvi de país. Els llogarrets suïssos són més endreçats i nets, amb abundor de geranis florits a les finestres i als balcons, ço que dona una nota alegre i de bon gust a favor de la gent suïssa. Altrament, avui els catòlics

d'aquestes encontrades, que són en gran majoria, celebren la *Fête Dieu* (diada de Corpus), i els carrers estan engalanats de fullaraca, rams i flors, i en certs indrets s'aixeca un altar improvisat en espera del pas de la processó.

Mentre anem fent via, tenim enfront la visió magnífica de les *Dents de Midi*, les colossals muntanyes característiques, cobertes de neu tot l'any, que assenyalen el camí per a entrar a la regió del Valais, la qual assolim després de passar el poblat de Monthey, petita vila industrial situada a l'entrada de la vall de Illier, cèlebre per les moltes excursions que es poden fer als seus voltants.

De Monthey a Saint Maurice només hi ha un pas. L'auto ens duu a aquesta població en un quart d'hora. Saint Maurice és una vella ciutat situada al peu d'una muntanya que s'aixeca perpendicular d'arran mateix de la cèlebre Abadia de Sant Maurice, del centre de la qual s'alça un formós campanar romànic, com única romanalla de l'antigor. L'hora tardana i l'aplom amb què el xòfer la comenta, no ens permet visitar aquest poble, força interessant, per cert, per la situació pintoresca i l'origen primitiu de l'esmentada Abadia, la més antiga dels vessants dels Alps.

La carretera remunta suaument el Roine, sense allunyar-se gaire de les seves riberes i fent contínues giragonses al peu d'enormes muntanyes amb cims guarnits de neu. La neu, però, no ens porta la fresca cobejada, ans sentim molestosa xafogor.

Als cinquanta quilòmetres de recorregut albirem la cascada de Pissavache, que tot d'una se'ns presenta a la vora de la carretera, tan a prop, que la boira escampada pel caient ens deixa mullats de cap a peus. L'aigua cau de 60 metres d'altitud, ampla i majestuosa, per a córrer furient al llit del riu Roine. L'espectacle no té res d' excepcional, però els suïssos n'han fet una atracció turística, i un bon hotel i una espessa arbreda criada de poc, conviden al sojorn plaent en aquest indret. Coses de Suïssa.

Passada la cascada, aviat s'arriba a les Gorges de Trient, l'entrada de les quals s'escau al davant d'un gran hotel. Un passadís de fusta penjat al rocam vertical permet de seguir-les en una extensió de 700 metres endins, tot fruit de la frescor llençada per l'enorme quantitat d'aigua que davalla furient per sota els nostres peus, mentre l'emoció acompanya l'esperit en passar per l'engorjat format per les alteroses muntanyes que s'aixequen verticals, per damunt nostre, com si volguessin abastar el cel, i deixen només una esclatxa tan estreta, que en alguns indrets apar que vulgui cloure's i deixar-nos en l'abisme més pregon. A mesura que hom

s'endinsa, una fosca impressionant envaeix l'ambient, prou trasbalsat per la remor eterna de l'aigua que cau propera, tot sacsejant-se embromerada per entre les enormes roques i parets llunts, com acabades d'envernissar.

I per una bona carretera, limitada per dues rengles de cirerers plens de fruit vermell, mateix que penjolls d'arracades guarnides de rubins, arribem a Martigny, centre del Valais turístic i entrada a les pintoresques valls de Bagues que condueixen a Foinnay i al món de glaç de l'Entremot, que s'allarga fins a Sant Bernat i a la vall italiana d'Aosta.

La carretera d'Aosta a Martigny és el punt d'unió entre les fronteres italiana i suïssa. Aquest camí, des de molt antic, era el pas estratègic que unia l'Europa del Nord i la del Centre, amb Roma. Des d'Aníbal fins a Napoleó, infinitat de gent han travessat per aquest indret, duent la guerra i la pau i la religió. Malgrat d'ésser tan concorregut aquest paratge, fins a l'any 1893 no hi hagué altre camí que un pas de mules; però d'aleshores ençà es convertí en carretera, que gradualment remunta la vall des de Martigny al convent, recorrent uns 48 quilòmetres. Pel costat d'Itàlia, des del Monestir a Aosta només hi ha 33 quilòmetres, que no foren carretera fins l'any 1905. Aleshores s'establí un servei estiucenc entre Martigny i Aosta, que passava pel coll i convent de Sant Bernat.

A Martigny hem fet un xic de parada. Això ens ha permès de visitar la població a cuita-corrents. És una joliva ciutat alpina de molta importància, l'origen de la qual es perd en els temps dels emperadors romans Juli Cèsar, August i Claudi, els quals construïren una fortalesa al cim d'una muntanya propera, en la qual només es veuen algunes ruïnes. Avui, Martigny, situat en l'aiguabarreig del riu Roine i el Dranse, és la primera població alpina com a centre d'excursions. Posseeix una església parroquial de l'any 1860, amb una bonica porta, alguns edificis particulars força elegants, passejades ben ombrejades i, sobretot, confortables hotels per a l'allotjament de les nombroses bandades d'alpinistes que hi afluïxen de totes parts amb les seves motxilles, piolets i alpenstocks.

El desplegament ràpid de l'automobilisme ha esperonat la construcció de carreteres, per a la conservació de les quals el govern té establert un impost sobre cada vianant, que es paga en sortir de Martigny, des d'on es poden fer moltes excursions per tots els indrets de les muntanyes alpines. A Martigny comença la bona i més concorreguda ruta per a anar al Sant Bernat. Aquesta

segueix per la vora del riu Dranse fins a assolir el seu naixement en les geleres de sota el famós hostalatge, el qual s'assoleix després de travessar les valls d'Entremont i Buthier voltades pels cims del mont Mort i de la Chenalette, que s'aixequen a una alçària de prop de tres mil metres en massissos d'una feresticitat imponent.

Així, doncs, en sortir de Martigny, la carretera puja suaument, i ben aviat es fica a la vall d'Entremont, tot vorejant el Dranse impetuós, que duu les aigües de color d'horxata.

A Sambracher, la pintoresca capital de l'esmentada vall de l'Entremont, la vista s'esplaia en una discreta planúria. A Orsiers la vall s'estreny i el llit del riu s'enfonsa, i els vessants s'alcen en pendents pronunciats, plens de ceps en perfecta simetria i criats en forma de piràmide, talment com boixos retallats dels jardins clàssics. Amb els raïms que produeixen aquests ceps, es fa un excelent vi de molta anomenada a Suïssa.

Els illogarrets se succeeixen sovint, recolzats a l'escassa ombra dels avets esclarissats per les neus feixugues, o bé penjats o estesos damunt una catifa d'herbei perpetu, lluent i fi com acabat de planxar.

Arreu s'aixequen imatges de Crist, amb teuladeta o sense, guarnides de flors seques i corones de fullaraca; les cases són de fusta ennegrida per la humitat hivernenca, d'un sol pis, i damunt un empostissat a quatre pams de terra; els carrers són tortuosos i costeruts gairebé tots, envellutats d'una catifa d'excrements en molts indrets i despedeixen un tuf de vaques un xic molestós; la gent és senzilla i patriarcal, i frueix d'un benestar envejable que traspua en la seva cara extremadament rosada, de color de nina acabada de pintar. Les dones duen un barret pla, d'ales amples, que apar que vulgui fugir del cap; i els homes porten la calça curta, igual que els tirolesos. Aquí no han arribat les modes, perquè el clima no ho permet.

L'aigua canta pertot arreu, i forma un admirable envetat blanc damunt els vessants ennegrits per la humitat de la neu. Per la vall de Ferres pugem a Liddes, i, després del pronunciat i seguit roncar del motor, assenyalador de l'esforç formidable que li cal fer, assolim l'alterós poblat de *Bourg Saint Pierre*, situat a 1633 metres d'alçària, el darrer poble abans d'arribar al Gran Sant Bernat. Entre les cases s'escau l'indret on Napoleó s'aturà a esmorzar, la matinada del 20 de maig de 1800, quan amb quaranta mil homes

BOURG SAINT PIERRE : LLOC INICIAL DE LES EXCURSIONS AL MONT SANT BERNAT

GR. F. BISSI

SUISSA : GORGES DE TRIENT

CAMI DE SANT BERNAT : PARADA DE PRÉZ

Clas. F. 11451

CONVENT I LLAC DE SANT BERNAT

anava a Itàlia pel coll de Mont Sant Bernat, tot aprofitant els ensenyaments dels romans. Avui, en aquesta casa, hi ha un hostel anomenat *Au déjeuner de Napoleon*, i per propaganda mostren la taula i una pila de coses més emprades aleshores per Bonaparte.

Esguardant els voltants, ens adonem que som gairebé a la regió de les neus. *Bourg Saint Pierre* és l'indret escollit pels excursionistes que es proposen fer esports de neu. En una hora i mitja més de pujada fadigosa per als motors de gasolina s'arriba a la cantina de Proz (1.802 metres d'altitud). Allí els autos s'aturen per tal de preparar l'ascensió al Sant Bernat. Mentrestant, hom té l'avinentesa de fer beguda en una mena de restaurant modest, perdut en aquella solitud, voltada de cimals blanquejats per immenses congestes, i obert només durant els mesos d'estiu.

Refets un xic els autos, emprenem la pujada amb braó, i a poc a poc anem guanyant quilòmetres de carretera, estreta i plena de giragonses perilloses. El riu Dranse s'ha anat aprimant i molt sovint s'amaga sota la neu per a sortir després i davallar sorollosament entre rocams despresos i esberles de neu. L'espectacle és emocionant de debó. La solitud més pregona ho embolcalla tot al nostre redós, i ni un bri de vida no ens assabenta l'existència de la humanitat ni de la vegetació en aquests paratges. Tot pujant lentament, només veiem neu, clapejada en alguns indrets pels roquers negres que surten isolats, com llagues congrenades.

De tant en tant, ens ve una alenada de fred; de tant en tant, el xòfer ens convida a fruit d'algun esguard meravellós que potser ens hauria passat desapercebut.

Per fi, pugem la desfilada de Marengo, on només poden circular els autos en una sola direcció per l'estretor de la carretera; passem prop *des Combes des Morts*, i en aparèixer els amples bastiments del Convent de Sant Bernat, llancem un crit de satisfacció. Som a la fi del viatge cobejat, i per bé que algunes vegades l'imminent perill ens ha fet posar pell de gallina, la veritat és que no ens hem cansat gens ni mica, tot i trobar-nos a 2.472 metres d'alçària sobre el nivell de la mar. Oh, l'avanç en els mitjans de locomoció!

Abans d'entrar al monestir, ens fan guàrdia d'honor dues muntanyes de neu, que s'abasta amb les mans des de l'auto estant. És la neu amuntegada de l'hivern, que cal trencar i esberlar a primers de juny, per tal de donar pas a les nombroses caravanes d'automòbils que cada dia pugen al Sant Bernat, procedents de França, d'Itàlia i de Suïssa. En un indret de la paret del Monestir, una rat-

lla a vuit metres del sòl, marca el gruix que aquest any ha assolit la neu.

Tot d'una es presenten al nostre esguard dues enormes edificacions emblanquinades de nou, unides per un pont a l'alçària del segon pis, i arrambades a banda i banda de l'esclletxa que forma el coll Sant Bernat, pel qual passa la carretera. De primer antuvi, res no assenyala l'existència d'un monestir. La carretera parteix les edificacions, davalla al vessant contrari i es fica tot seguit en terreny italià, la fita del qual amb Suïssa s'escau a uns tres cents metres del convent.

Un frare amb els hàbits negres dels agustins i uns cordons blancs penjats del coll fins al cinturó, ens rep al cim d'una graonada, on s'obre la porta d'accés a les habitacions conventuals, i ens invita a visitar-les.

Els edificis que avui formen el convent no tenen res a veure amb l'art ni amb la riquesa; daten del segle XVI, i són fets amb senzillesa. L'església és de darrers del segle XVII, sense ornamentació que assenyali èpoques de puixança. En un indret del presbiteri hi ha el mausoleu que conté les cendres del general francès Desaix, mort a *Marengo* en 1800, el mateix any que Napoleó travessà aquests indrets per tal de batre els austríacs, per la qual gesta la república de Valais en 1804, li rendí un tribut d'admiració, erigint-li un monument dintre el Monestir, davant mateix de la Biblioteca.

Per cert que la Biblioteca és justament l'habitació més interessant del convent. En les seves prestatgeries hi ha ordenats tretze mil volums, una rica col·lecció de medalles, bells exemplars de la flora i la fauna de l'alta muntanya, i precioses antiguitats cèltiques i romanes recollides als voltants del monestir.

Altrament, la situació crítica entremig de les neus, obliga als monjos a estar proveïts de tots els mitjans, per tal de poder transitar per aquestes muntanyes, i per això, en una habitació a propòsit, hem vist una llarga renglera de skis i d'altres útils per a esports de neu. Els frares tot l'any duen sabates ferrades.

En la vida conventual, els monjos i llecs (uns seixanta) segueixen les regles de l'Orde de Sant Agustí; es nomenen ells mateixos llur superior, que duu el títol de *Prevot*, el qual depèn directament del Sant Pare. Aquest els concedeix la categoria de canonges, a excepció dels novicis i dels llecs. Són els administradors del convent, i cada any donen hostalatge a unes 25 mil persones, entre les quals n'hi ha més de tres mil que no poden pagar res. L'hostalatge gratuït, de vegades secular, ha fet la celebritat d'aquest monestir;

només els que no eren pobres donaven una almoina per al sosteniment del convent; però d'ençà que gent poc escrupolosa s'ha permès de fer alguns abusos, escatimant l'almoina de tal faisó que molt sovint no pagava ni el rentar els llençols que havia embrutat, els monjos han establert un reglament per l'estil del que regeix al nostre monestir de Montserrat.

Actualment, el convent cobreix les despeses de l'any amb els donatius i amb el producte de propietats que posseeix a Suïssa i a Itàlia, de quals indrets porta el bestiar, el vi, la llet i la mel. De pocs anys ençà, a l'estiu, funciona un restaurant instal·lat en edificacions a propòsit, fetes com eixamplament per a instal·lar-hi el telèfon, l'electricitat, un modest cafè i un lloc on venen records del Gran Sant Bernat.

Alguns d'aquests religiosos administren les parròquies i els dominis dels monestirs que posseeixen al Simplon, a Econe i a Saint Oyen.

Llevat de la grandiositat del paisatge, una de les coses més especials d'aquest monestir, i certament la que més crida l'atenció del visitant, és la cria dels gossos anomenats de Sant Bernat, els quals, a més d'ésser decoratius per excel·lència, són un mitjà poderós per a salvar les persones que, durant l'hivern i fins ben entrada la primavera es perden, i moririen cobertes de neu.

Sobre l'origen d'aquests gossos s'han fet nombroses hipòtesis. La més encertada, segons conta la gent del país, sembla ésser la fundada en el creuament del gos anomenat de Terranova amb el mastí català del Pireneu. Així s'obté la raça Sant Bernat, que resulta alta, corpulenta, de pèl llarg i blanc amb clapes de marró, el cap ben proporcionat i de mirar intel·ligent sota una dolcesa inefable. La seva corpulència l'obliga al caminar pausat.

En altre temps, ensenyats pels canonges, anaven al davant dels viatgers mostrant el camí de l'hostalatge i, demés, recorrien els indrets perillosos de les cadenes de muntanyes properes, rodejades, tanmateix, de pregons abismes. Avui dia, d'ençà que des de l'any 1886 s'instal·là el telèfon al convent, ni els canonges ni els gossos surten fins que algú reclama el seu ajut abans de posar-se en camí, i aleshores van a rebre'ls. Així i tot, tots els anys són molts els intrèpids viatgers que desapareixen sota la neu. Es compten entre ells, també, algun canonge o criat i fins alguns dels gossos que els segueixen.

D'una porta baixa hem vist sortir un gos i l'hem amoixat. Tots

el rebem amb visibles mostres d'alegria, i ell, manso, bondadós, amb els ulls mig aclucats, s'atansa a la gent com pidolant una carícia i esperant el terròs de sucre que cau de tant en tant de les mans carinyoses. Per torna, i agraït, llepa la mà pròdiga, i tothom s'afanya a fer-se retratar al seu costat, i tanmateix, no hi ha prou gos per a les ànsies de tanta gent com avui ha pujat a l'alberg de Sant Bernat. Una colla d'anglesos, sense perdre la serietat que els caracteritza arreu del món, també fan festes al gos, tot conservant l'equilibri del cap, per mor del monocle que sempre duen aferrat dintre la fossa de l'ull dret.

Porta endins d'on ha sortit aquest gos hi ha les habitacions de les cries, una estança fosca i baixa, on altres gossos jeien separats per embans de fusta, i, en un compartiment a propòsit, alguns cadells rodanxons com una bola de cotó fluix, xuclaven les mamelles de la mare, estesos en un jaç de palla. Ni un lladruc no se sent enlloc. Són bones bèsties.

La data cristiana de la fundació del monestir de Mont Sant Bernat, es creu que fou l'any 998, quan Bernat de Menton, el gran apòstol de la Savoia, fundà en aquest lloc l'hostalatge, el qual fou continuació d'un altre d'antic fundat pels romans, i abandonat en la seva decadència.

Abans de la fundació del Sant Bernat, aquest coll era anomenat coll del Mont Joux. La seva història es confon amb la llegenda i la tradició, i es perd en el fons llunyà del temps. Es conta que en l'època dels pagans, els romans bastiren en aquests indrets un temple dedicat a Júpiter, i l'estàtua d'aquest déu era guardada per un drac. En travessar Sant Bernat aquestes muntanyes en missió de pelegrinatge, vencé al drac amb el senyal de la creu i fundà el monestir en remembrança de l'exterminació de la moreria, que també s'havia ensenyorit d'aquest lloc.

Es dóna per cert que l'esmentat temple de Júpiter, del qual no queda ni rastre, s'aixecava en l'indret actualment anomenat Pla de Júpiter, distant uns tres cents metres del convent, i en terreny italià, precisament perquè aquí és on s'han trobat restes d'edificacions romanes, i gairebé totes les antiguitats exposades a la biblioteca-museu del monestir.

A conseqüència de l'obriment de la ruta internacional, en 1905, la mateixa que en sortir del monestir davalla al Pla de Júpiter, la pietat cristiana, en memòria de tal esdeveniment i en honor del Sant que dugué el cristianisme a aquestes encontrades, erigí un

ENTRADA AL CONVENT DE SANT BERNAT

Gls. F. BIASI

FRARES DEL CONVENT DE SANT BERNAT

GOS DE LA RAÇA DEL MONT SANT BERNAT

CO. 217

Gis. F. 114 d

ITÀLIA : MONUMENT A SANT BERNAT

monument a Sant Bernat en el centre i punt culminant de l'esmentat Pla, amb la seva imatge de bronze posada al cim d'un pedestal de pedra.

El Mont Sant Bernat serva records que resten esfumats com la veu d'un plany o el ressò llunyà d'una música. Les gents de tots els temps, des d'Aníbal, en adreçar-se a Roma; els lombards, amb la seva devastació; els sarraïns, ferms amb el mahometisme; els cristians, amb la seva fe; les gestes de Barbarossa, plenes d'imatgeria popular, i, finalment, Napoleó, amb l'ensena de la conquesta, omplen de llegendes i de remembrances aquests indrets feréstecs i solitaris dels Alps suïssos, habitats pels monjos agustinians amb abnegació digna del major elogi, tot menyspreant els rigors dels hiverns siberians i lluitant sempre amb les inclemències del temps. Una crònica alpina, publicada en el número 344 del *BULLETÍ DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA*, ens diu que Sant Bernat fou instituït patró dels alpinistes, l'any 1923. Heus ací la butlla:

«El Sant Pare en una carta al Bisbe d'Annecy, ha posat de relleu la bella figura, ben desconeguda, de Sant Bernat de Menton, fundador dels dos hospicis de Sant Bernat, i amb ocasió de les festes del seu milenari, el constitueix patró dels alpinistes. Heus ací el paràgraf essencial de la lletra:

«Nós donem Sant Bernat de Menton com patró celestial, no solament dels habitants dels Alps o dels seus visitants, sinó de tots aquells que emprenguin l'ascensió de les muntanyes. Car de tots els exercicis que procuren una sana distracció, no n'hi ha cap més, per qui sap excloure tota temeritat, que sigui més útil a la salut del cos i al vigor de l'esperit. En el pesat esforç per a guanyar els cims en què l'aire és més lleuger i més pur, es retroben sense dubte forces novelles, i també en vèncer els innombrables obstacles del camí, l'ànima s'entrena a vèncer les dificultats del deure, i l'espectacle grandios dels amples horitzons, que en la muntanya es presenten de tots costats, eleva sense esforç el nostre esperit fins a Déu, autor i sobirà de la naturalesa».

En l'època en què cap camí travessava les enormes muntanyes alpines, cada collada important tenia el seu hostel, habitats tots ells per monjos unguits amb la fe de Crist. En ells es donava acolliment als vianants esgarriats i als intrèpids excursionistes. La majoria d'aquests refugis han desaparegut amb les facilitats de bones comunicacions i l'estesa de bones carreteres, i molts han estat

transformats en hotels, com el de Grimsel i el de la Bernina. Per a perpetuar la tradició, encara resten els hostalatges del Simplon i el de Sant Bernat, ambdós a la cura de la mateixa Orde religiosa, i ambdós proveïts dels cèlebres gossos cercadors i guiadors de persones extraviades en les neus.

El Gran Sant Bernat és la casa mare i el més visitat pels excursionistes, els quals compten amb l'heroisme dels religiosos que, exposant la seva salut i la seva vida, i amb l'ajut dels gossos ensinistrats, són una garantia de seguretat per als vianants que s'atreveixen a travessar aquesta solitud desolada i digna de tota admiració.

En un moment de lleure hem gosat allunyar-nos del convent per la part contrària a la pujada, on un petit llac s'estén al fons d'enormes vessants, les aigües del qual romanen gelades gairebé tot l'any. Per la vora N. d'aquest llac segueix la carretera que davalla a Itàlia, i als tres cents metres es troba el Pla de Júpiter, tantes voltes esmentat, on s'aixeca el monument a Sant Bernat. Així, doncs, el Pla de Júpiter s'escau a Itàlia, en un recolze aplanat al Sud del llac, del qual corresponen dues terceres parts a Suïssa, i l'altra part a Itàlia.

Des del peu del monument a Sant Bernat, que en el moment de la nostra visita està voltat per una capa de neu de més d'un metre de gruixària, es frueix d'un esguard corprenedor envers el monestir, que hom contempla entre dues muntanyes alteroses i emmirallat en el glaç del lloc. Ací i allà i als nostres peus, la neu amaga la terra, i els regalims d'aigua tota argentada s'escolen entonant la seva eterna cançó.

Seguint la carretera per aquest indret, i voltant les peanyes dels cims de dos a tres mil metres d'alçada, es davalla a Aosta, important població dels Alps italians.

Extasiats pel paratge impressionant que ens envolta, curull de grandeses i de majestats, restem palplantats i ni menys ens adonem de l'hora tardana que ens obliga a recular en cerca de l'auto que ens ha de dur a Evian. Tot pantejant pujem al convent, sense, però, que la suor filtri per la nostra pell, al revés, més aviat tenim esgarriances de fred, que en aquesta hora migdial apreta de debó. Els autos estaven a punt.

Del peu del monestir estant, donem el darrer esguard a la silueta llunyana del monument a Sant Bernat, perdut talment com una formiga en un llençol de bugada, i tot seguit el vehicle s'enfonsa en el vessant contrari, per tal de seguir la davallada pel ma-

teix camí que hem pujat. Després d'algunes giragonses perdem de vista el monestir, com si els cims se l'haguessin engolit, i aquest monestir secular, que per la seva situació i ésser habitat tot l'any és únic en el món, ens deixa un record etern en el nostre pensament.

F. BLASI I VALLESPINOSA

Abril de 1928.

Les Dreçanes barcelonines sos inventaris y restauració

(Continuació)

SEGLE XX. - LES REFORMES URBANES

UNA nova etapa vingué a iniciarse per les fortificacions de Barcelona en l'any 1868. Aquestes, tenien l'enemiga de l'element revolucionari masònic, organitzador de la Revolució que destronà la reyna Donya Isabel II. Pochs dies s'havien passat del famós fet polítich, quan, d'una manera oficial, se procedí al derrocament de la Ciutadella (5 d'Octubre de 1868 a 28 de Novembre de 1870). Seguí a aquest, lo del insignificant fort Pío (21 d'Octubre de 1868).

A tot axó, les dreçanes continuaven incólumes, dintre d'una barriada bruta, malsana y desavinenta, ahont hi arrivaven poch a poch, les millores urbanes. Lo tranvia de Gracia qu'arrencava del plá de la Bocaría, se prolongá fins lo quartel de les dreçanes (4 de Setembre de 1871). També s'havien instalat en 1867, uns banys de mar, en la platxa del devant de les dreçanes, que's traguéren d'allí, lo 8 de Juliol de 1870

La futura desaparició de les dreçanes, vingué a senyalarla, en 1859, l'enginyer N'Anfós Cerdá, al estudiar un projecte d'Ensanxe y reforma interior de la Ciutat, que vingué a obtenir tota la simpatia del Govern de Madrid y la desaprobació del municipi de Barcelona. Al senyalar com devía cambiarse bona part de la vella urbe, hi estudiava set carrers, encaixant ab altres dels projectats en l'Ensanxe. Un d'aquests carrers, lo feya sortir de la plaça de l'Universitat, anant a mar y derrocant les dreçanes.

La reforma interior de la Ciutat que projectà En Cerdà, estimantla molt superior a la potencialitat econòmica d'aquella, may, cap Ajuntament, tractà de portarla a la pràctica.

Per lo seu cantó també l'autoritat militar senyalá, en 1876, al acabarse la guerra civil carlista, la necessitat de fer desapareixer les dreçanes. Lo Govern autorisá al Capitá General de Catalunya, d'acort ab la Comandancia d'Enginyers, per permutar ab l'Ajuntament, los quartels y solers pertanyents al estament de guerra y qu'esdeveniën inútils, atenent a les necessitats dels actuals temps. Se feya indispensable axecar de planta altres edificis militars, projectats ab modernes normes y dotats de bones condicions higièniques.

La primera reforma sobrevinguda a les dreçanes, ço es, lo derocament de la palissada, portal y cors de guardia, que barrava lo pas de la Rambla, entre lo final d'aquesta y la mar, se realisá quan desaparegué la muralla de mar en 1881, urbanissant lo passeig de Colom en 1887, y erigint lo monument del gran almirall en Maig de 1888. Llavors se feu desapareixer lo baluart de les dreçanes y reculá extraordinariament l'entrada dels quartels, y del parch d'artillería. Obres fetes al caliu de l'Exposició Universal de 1888.

Sobrevé una temporada de calma, y los estudis van succehintse uns als altres. L'autoritat militar no s'aprofitá de l'autorisió d'enagenar, otorgada en 1876. Ab parsimonia burocrática, s'instruí un inacabable y voluminós expedient, sense altre resultat, que motivar una colla de treballs, morts en les matexes oficines del govern. Axó sí, després de continuades consultes, de molts programes y de projectes rebuscats, que s'esterilisaven al naxer, fenthi intervenir en l'expedienteix a uns y altres ministeris. Passáren anys, sense qu'al capdevall ne resultés res pràctich ni positiu.

Hu dels edificis militars destinat a esser enagenat en primer terme, ere lo de les dreçanes. Prou se tractá de vendre'l en diferents èpoques, pró may aparexent postor, acceptable. L'Ajuntament de Barcelona proposá adquirirlo per parcelas de valor de cent mil pessetes. Oferta que rebutjà lo Govern, segons explica en sa curiosa Memoria l'enginyer militar Marius Gimenez (1).

Cert particular, N'Angel J. Baixeras, enamorat dels estudis d'urbanisacions, presentá al Municipi, un projecte general de reforma y millora de Barcelona, qu'agafava tota la part vella de la Ciutat

(1) Aquest interessant treball ve copiat en la revista barcelonina *El Iman*, any XII, nombre 63, Setembre de 1927, de la que ho copièm.

01. G. E. 46 G.

BALUART MARÍTIM DE LES DREÇANES Y LA BATERIA A BARBETA, SEGONS ESTIGUEREN EN LO SEGLE XIX
D'UNA PINTURA AL OLI D'EN BATTISTUZZI EN L'ANY 1871

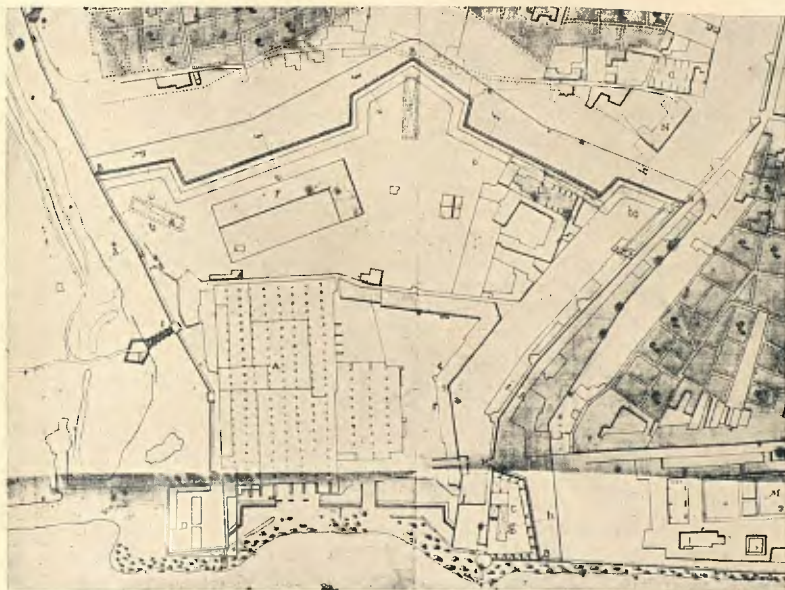
Cl. G. E. de C.

LA DREÇANA AB SON PETIT BALUART MARÍTIM SEGONS UN GRAVAT DEL SEGLE XVIII

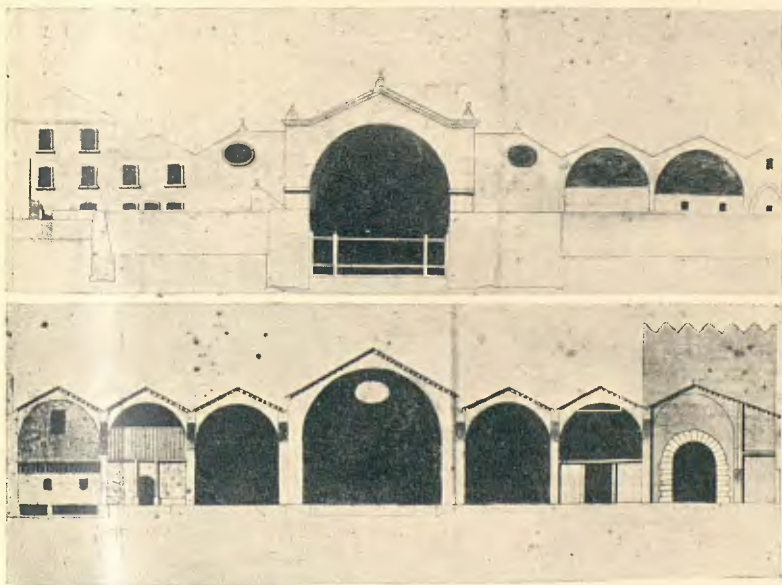

Cl. G. E. A.

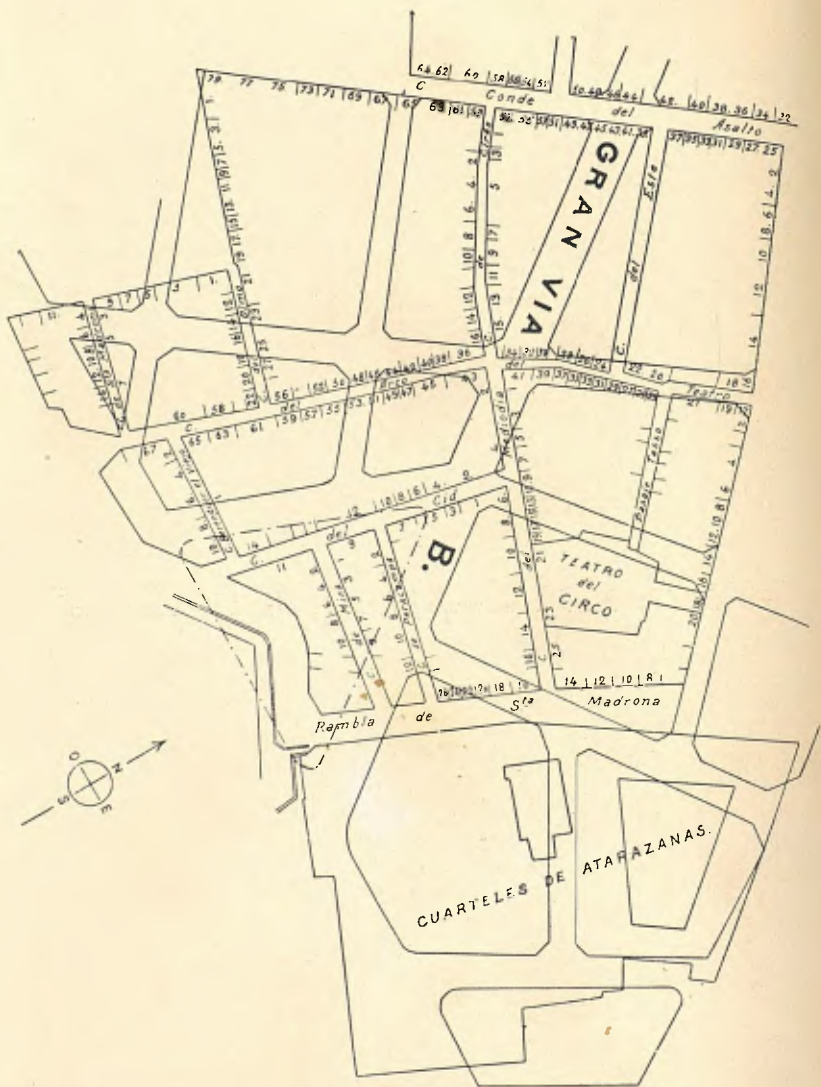
LES DREÇANES VISTES DES D'UN AVIÓ

SEGLE XVIII : PROPECTE D'EN JORDI PROSPER DE VERBOOM DE CONSTRUIR UNA CIUTADELLA EN LO LLOCH AHONT HI HAVIA LES VELLEES DREÇANES. NO ARRIVÀ PAS A REALISARSE

SEGLE XVII : PERFIL DE LES DREÇANES EXISTENT A L'ARXIU MUNICIPAL

SEGLE XIX : PRIMERA REFORMA DEL BARRI DE LES DREÇANES, IDEADA FER L'INGINYER CERDÀ EN 1859 Y QU'INCORPORÀ N'ANGEL BAIXERAS EN 1881, EN SON PROJECTE GENERAL. HA TINGUT ESTAT OFICIAL FINS AL 1918. LES NAUS DEL EDIFICI DE LES DREÇANES, QUEDAVEN TOTALMENT DESTRUÏDES.

y que en 1881 acceptá l'Ajuntament. Tres de les principals vies de N'Anfós Cerdá les incorporá En Baixeras en lo seu projecte y una d'elles, la que de la plaça de l'Universitat anava a mar, desfent les dreçanes. Aquestes, com tots los demás edificis artístichs y històrichs, atravessats per les vies qu'En Baixeras projectava, eren despietadament destruïdes per aquell innovador a ultrança. Ab completa ineficacia actuá En Baixeras y son plan d'urbanisació. La vía senyalada per ell ab la lletra B, y que seguía paralelamente a la Rambla, si be prengué un estat legal, com lo restant del projecte, restá lletra morta.

Diguèm quatre paraules sobre la sua gestació administrativa. L'Ajuntament aprová en principi lo projecte Baixeras, a 12 d'Abril de 1887 y lo remeté a informació dels arquitectes de Madrid adscrits a la Academia de Sant Ferran, com preceptuaven nostres lleys centralistes, fins a dictaminarhi favorablement. Modificat inseguint observacions que se li feren de Madrid, sigué definitivament aprovat per nostre Ajuntament, passant a subastarse la realisació de les obres. S'adjudicaren al autor del projecte Sr. Baixeras com a unich postor (8 de Juny de 1891). Sobrevinguéren a aquest fortes dificultats d'ordre economich en l'empresa financiera qu'intentá formar y en un moment donat, tot se pará.

Hi havien alguns entrebanchs de diferents ordres, qu'en la pràctica féren esdevenir impracticable la reforma projectada. Un era la lley d'expropiació forfosa, del 1879. La solución altre lley promulgada en 30 de Juny de 1904, modificant l'article 29 de la del 1879. Ab axó se facilitá la realisació de la reforma, per permetre establir calculs racionals, determinadors del capital indispensable a l'empresa.

Altre fort obstacle promogut per l'aprovació del projecte Baixeras, l'eliminá l'Ajuntament, adquirintlo dels hereus de dit Senyor y obtenint de la Superioritat permís de fer les obres com volgués, já fós per seccions, já totalment.

Lo pás principal lo doná la municipalitat, estipulant ab lo Banch Hispano Colonial, l'execució de les obres de reforma (27 de Desembre de 1905). Abarcava aquest contracte, realisar les tres vies principals que primer projectá En Cerdá en 1859 y mes tart apadriná En Baixeras (any 1881). Una d'elles era la via B, que derrocava les dreçanes. Aquesta via B, fou dividida en quatre seccions, per la sua millor realisació: la primera anava de les Dreçanes al carrer del Comte del Asalto; la segona, desde aquesta unió fins a topar ab la vía C de la Reforma. o siga fins al actual carrer

del Hospital; la tercera, desde l'Hospital de la Santa Crèu, fins al carrer de Ferlandina; y la quarta desde lo derrer carrer a la plaça de l'Universitat.

Les dreçanes quedaren amenaçades de mort, com ho estigueren los vells monuments de la Ciutat, per l'iconoclasta y anti-estètic projecte Baixeras, en que tot venia a sacrificarse al predomini de la línia drèta, de la que se mostrava tant enamorat, com En Cerdà ho havia estat avants, de la quadrícula a la faysó americana.

La destrucció de les dreçanes no aparexía cosa immediata. Acajada la via A o Layetana, s'havia de portar a terme, la via C, que un acort municipal prèns en 1913, havia determinat s'anomenés via Ibèrica, per respecte a Iberia, ço es, a la provincia visigòtica, axis anomenada, y a la que pertanyia Catalunya. Qu'aquí fou la genuïna Iberia, ho proclamá ardidament fá vint y cinch anys, En Rodríguez de Berlanga, malacità de gran erudició.

Les persones aymants de la Ciutat, havien tingut de lamentar prou sovint, l'inadaptació del projecte Baixeras a l'estructura general de les vies naturals de la nostra urbe, lo poch respecte que li merexien los edificis històrichs o llochs memorables; y la destrucció dels barris comercials sense atendre a consideracions d'ordre artístich, econòmich o tradicional. L'experiencia dolorosa que s'havia manitestat en la via A, preocupá en l'any 1918, al Municipi, y recullint impressions d'uns y altres, avants de procedir a l'execució de la via C, encarregá als seus tècnichs, un estudi de les modificacions mes convenientes al seu trassat general.

Com a modificació important vingué a senyalar-se lo derrer trassat de la via B que donava a la plaça de l'Universitat, fent-ne un estudi especial l'arquitecte N'Antoni Darder, aprovat per l'Ajuntament, en 25 de Setembre de 1918. Mes la secció de la via B, en que hi han les velles dreçanes, no s'havía modificat may y en l'ordre legal dels projectes aprovats per los milloraments urbans, prosseguia tal y com lo dexá En Baixeras, es a dir, en tota s'integritat.

Lo temps no passava inutilment y lo criteri de respectar aquests llochs d'història venerable, un dia o altre havia de venir a imposarse.

Al primer quart del segle xx, lo problema que referirem, dels edificis militars de Barcelona, crexía notoriament. Si's fèya imprescindible aquartelar als soldats en bones condicions sanitàries, cada dia lo creximent urbà n'allunyava mes los camps d'instrucció militar, empitxorantho encara les noves lleys de reclutament y

plantilles, al acumular en tant deficientíssims y anti-higienichs edificis, un contingent molt major d'homes.

A Barcelona s'hi projectaren diferents quartels, hospitals y altres obres, muntant a 25 millions de pessetes, los projectes aprovats. Pró les quantitats remeses, sols permetiren construir, fóra d'algunes millores en los vells edificis, l'acabament, a Sants del quartel dit «Alfonso XIII», quina primera pedra hi fou posada per S. M. la Reyna mare; uns barracons provisionals per la companyia d'ametralladores d'un Regiment d'Infanteria junt al quartel de Jaume I; l'habilitació d'una fàbrica a Mataró, per un Regiment d'artilleria; l'adaptació del castell de Montjuhich, per allotjarhi un Batalló d'infanteria y presons militars; y un conjunt de pabellons en lo quartel de Gerona (carrer de la Travessera). Pero continuen en pèu, lo vell Hospital militar, capsalera sanitaria vergonyosa de la quarta regió (segona en importancia numèrica); los quartels de caballeria de la Barceloneta y del Bon Succés, pitjors que les Dreçanes y enclavats en les acumulacions urbanes menys higièniques y a quins mals gèrmens hi contribuexen mutua y recíprocament. Segueixen sense edificar, y en situació d'obra aplassada, los fonaments y construcció soterrania de dos quartels d'infanteria anomanats, del Bruch a la Travessera, y de María Cristina a Sants, fá mes de vint anys. No son aixecades a mes altura, construccions qu'ocupen solers de tant alt prèu, com, l'antic Parch d'Enginyers, Sant Pau, Pès de la Palla, Santa Madrona y Marquès del Duero (1).

Queda explicada ràpidament, una part principal del problema de les construccions militars barcelonines. Lo del allotjament de diferents dependencies del Ministeri de la Guerra, també lo tingué molt a la vista, lo capitá general N'Emili Barrera y Luyando, desde que's possessioná del seu càrrech. Y ab aytals problemes, s'hi ajuntava la d'instalar serveys permanents afectes a la regió, ab residencia a Barcelona.

Comsevulla, que, la part económicca es sempre deficient en nostra Ciutat, ahont tot se'ns escatima sempre per lo Govern, ha mirat de resòldre aquesta situació, lo general Barrera, evaluant les velles construccions per obtenirne en cambi, altres edificis, en los quals, ab millor comoditat y higiene, s'hi puguen allotjar les tropes.

(1) *Del proyecto de los señores Mario Giménez, - Manuel Mujica, - Luis Girona. Memoria publicat en El Iman, any XII, nom. 63, Setembre de 1927.*

1926-1928 - CAMINANT VERS LA RESTAURACIÓ DE LES DREÇANES

Davant aquest viu desitj de reforma de que's vèyen inspirades nostres autoritats, alguns intellectuals barcelonins, procuraren moure la pública opinió a fi de prevenir que qualsevol inadvertència, fés desaparèixer les històriques dreçanes. S'alçaren vèus en sa defensa, podentse dir, que, la primera fou donada al Juliol de 1926, en «La Vanguardia», per En Joaquim Gay coronel d'artilleria, manifestant ab orgull, quan curiosament havien tractat a eix edifici, los artillers, al habilitarlo per *Maestranza*, no malmement, total o parcialment, cap de ses columnes, voltes, o arcades.

L'Academia de Bones Lletres ab acort de 7 de Juliol de 1926, la Comissió Provincial de Monuments en varies sessions del any 1927 (Abril a Decembre), lo CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA y feu una visita en 1926, treyentne fotografies; la Academia Provincial de Belles Arts, segons consta en la sua acta del 4 de Maig de 1927; y encara altres entitats barcelonines de les que no conexerem la seva actuació, s'han preocupat, de la sort futura de les dreçanes, qual conservació interessaven. Continué la propaganda periodística (1), se donàren conferencies y lo CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA organís interessant exposició gràfica, de les dreçanes, y de com grans ciutats han conservat vells monuments, al mitj de llurs principals millores urbanes (2). Uns y altres visitaren a les autoritats, estimulantles a restaurar la tradicional construcció. Transcorregueren los mésos del Agost al Decembre del 1926 y comença l'any 1927, sense res innovarse.

Pró en 15 de Març de 1927, semblá adelantar la reforma de les dreçanes, ab l'aparició del decret-lley creant la *Junta Mixta de Urbanización y Acuartelamiento, facultada para iniciativas y resoluciones, de que no hay precedentes se desposeyera nunca el poder central. De tal doctrina cabe aguardar y es de esperar sea aplicada a otros casos y provincias, cuando las circunstancias bien estudiadas lo aconsejen*. Son paraules del preàmbul del Decret, encaminat a *iniciar la urbanización y embellecimiento del barrio de Atarazanas*, (art. 1.er).

(1) Recordarèu qu'En Bonaventura Bassegoda publicá lo 1 d'Agost de 1926 a *La Vanguardia* un sobre *La atarazana de Barcelona*; nosaltres en *Las Noticias* del 4 d'Agost de 1926 *Les «dreçanes» o dàrsenas barcelonesas del siglo XIV*.

(2) En lo BUTLLETÍ EXCURSIONISTA, núm. 384, maig de 1927.

A aquesta Junta se li otorga una amplíssima actuació, dotantla d'un bon pressupost, nutrit de diferents sectors. Lo Ministeri de la Guerra dèu contribuirhi ab la quantitat anyal d'un milló cinch centes mil pessetes; la Diputació de Barcelona y l'Ajuntament, ab trescentes mil pessetes l'any, quiscuna d'aquestes entitats; lo Comerç y l'Industria de Barcelona, ab un 1 per 100 de la recaudació de l'Aduana; la Propietat Urbana ab una pólica en los rebuts d'inquilinat y una altra en los contractes (art. 5.ª). S'indiquen los edificis militars que s'haurán de construir y tant aquests, com los destinats a ampliar les Aduanes, *se construirán sin necesidad de elevar los planos y proyectos a la aprobación del Gobierno, puesto que éste se halla ya representado debidamente en la Junta. El coste total de los edificios a construir, incluyendo los terrenos que deben adquirirse, pero sin dar valoración a los ya disponibles, no podrá exceder de 63 millones de pesetas. (Art. 7.ª).*

Al establirse que, l'Ajuntament, conservarà lo que vulga y derrocarà lo que li aparega inutil, deya l'art. 8.ª *Se exceptua el derribo del cuartel de Atarazanas y la urbanización y embellecimiento de la Puerta de la Paz, que deberán acometerse inmediatamente después de desalojadas las tropas y servicios que lo ocupan.* Pró no obstant, hi ha en l'art. 9.ª una excepció. En l'actual Govern Militar y Parch d'Enginyers, *se levantará el edificio que ha de alojar el mismo Gobierno militar con todas las oficinas y dependencias militares de la plaza, centralizando así, a excepción de la Capitanía general, todos los servicios de Guerra, hoy diseminados por la ciudad y a grandes distancias.*

En l'art. 10, se faculta al Ajuntament de reformar la vía B, ço es, la de les Dreçanes, obligantse a avalar los emprestits de la Junta, y a adquirir l'actiu y passiu de la matexa, al dissoldres, passats vint anys (art. 12).

Per cobrar l'impost sobre arrendaments y lloguers especificats en l'article quint, se gravaren sellos adhesius, ab l'escut de Barcelona y un dibuix aludint al caracter militar de les dreçanes, portant la llegenda *Urbanización y acuartelamiento de Atarazanas.*

Aparexen dibuxats en los valors alts, un mal paysatge que vol figurar l'angul de muralles de les dreçanes ab lo port y Montjuich al fons; y en los valors baxos, o en cèntims, la cantonada d'un baluart. Tant per lo simbolisme figurat en aquests sellos, quan per la sua factura artística, son, en los temps actuals un gran descredit per qui los ha fet. Que no han sortit de cap grabador barceloní, sino de la fabrica Nacional del Timbre, de Madrid.

Donat aquest important pas per la reforma del barri de les dreçanes, ha aparegut un primer projecte encaminat a realisar-la inseguint lo decret lley anterior. Obra conjunta del enginyer militar Marius Gimenez y dels arquitectes Manuel Mújica y Lluís Girona y Cuyás. Tant immediatament seguí aquest al decret lley del 1927, que, molts lo relacionaven ab la predita Junta. Lo president d'aquesta, general Barrera, declará, en la premsa, que, rès hi tenia que veure, la Junta Mixta, puix no s'havia d'immiscuir en la funció urbanisadora, dexada al arbitri del Municipi. Y En Lluís Girona, per sa part, també rebutjá l'apreciació de «La Publicitat», de que fós encomenat per la Junta Mixta, llur projecte *por cuanto este es muy anterior a su creación*, (8 de Setembre de 1927) (1).

Siga lo que's vulla, un dels gràfichs d'aquests facultatius, publicat a mitjans del 1927, era un edifici de disset o divuyt estatges, que's proposava alçar prop del monument a Colom, en la gran plassa allí indicada, edifici completament ajustat al article novè del decret lley. Puix proposaven dedicar aquell casal neo-yorquí del Parch d'Enginyers, a serveys del estament de Guerra de Barcelona, avuy mal instalats.

Curiosa y desconeguda resulta la llista d'aquests serveys y per ço la continuèm. Comença per la Capitania General de Catalunya ab son P. M. ab los corresponents allotjaments o pabellons; secció d'E. M.; de Comptabilitat; Auxiliars; Professor Major d'equitació; les dugues Comandancies generals d'Artilleria y d'Enginyers; la Comissió de movilizació d'industries cívils; l'Auditoria de Guerra; la Fiscalia jurídic-militar; los Jutjats d'Instrucció; l'Intendencia Militar; la Pagaduría general; l'Intervenció Militar; l'Inspecció de S. M.; la Tenencia vicarial castrense; y lo Cap de Veterinaria Militar. A mes, les dependencies y serveys permanents afectes a aquesta regió, com, Governador militar y sos ajudants; Majoria de plaça y auxiliars; Assistencia facultativa; servey administratiu de transports y propietats; expedients administratius; serveys dels can-

(1) Vegis *El Iman*, n.º 63 del Setembre de 1927.

tons; farmacia de Santa Mònica; regiments de reserva de cavalleria, artilleria, enginyers y intendencia; y centrals telefòniques y telegrafiques.

Consigna, la Memoria dels Srs. Gimenez, Mújica y Girona, los llochs ahont están al present instalats aquests serveys, que crehèm dignes de fer conixer, perque'n quedi un recort de lo que se vá a transformar. Tots están allotjats deficientment: ço es, part de la Capitania General, en lo vell convent de la Mercè al passeig de Colom, y altra part en los edificis de Santa Madrona y Sant Pau, temps ha declarats en estat ruïnós y que s'han de permutar o enagenar; altres estan en les dreçanes; altres, en locals llogats; y les Reserves y Comandancia general d'enginyers, al edifici de Roger de Lluria en pabellons qu'han de pertanyer al Regiment d'infanteria, quan, en dit quartel de Jaume I, hi quedi allotjat un sol regiment d'infanteria.

Una modificació essencial en la vía B del projecte Baixeras, introduhia lo dels Srs. Gimenez, Mújica y Girona, com era, dividirla en dugues branques en la part de mar donantli l'estructura d'una Y. Lo peu d'aquesta Y estava en la plaça de Sepúlveda enfocant al carrer de Montaner: la bifurcació, en lo del Comte del Assalto y aconduhia les dugues branques, una a la Porta de la Pau y altra al devant de l'estació marítima. Lo monument a Colom esdevenia centre d'una plaça, de la que radiaven les dugues vies existents, del passeig de Colom, y de les Rambles y a mes, la vía que devia obrirse. Dos carrers transversals, de la Rambla al Marquès del Duero, y altres dos perpendiculars a aquests, ab l'axamplament dels ja existents, complementaven la reforma del districte de les dreçanes, lligant les vies projectades, ab les que l'Ajuntament havia plantejat de temps anterior.

Les velles arcades de les dreçanes, recloses dintre dels quartels, *que, actualmente no pueden ser miradas por el público, podrían conservarse en su lugar, en el centro de una de las manzanas trazadas con acceso abierto al mismo*: paraules de la propria Memoria (1).

Arbitre, l'Ajuntament, de la sort futura de les dreçanes, no dèya una paraula. Suscitat lo problema del pervindre d'aquest preuat edifici marítim, una iniciativa del tinent d'Arcalde delegat d'obres

(1) L'aparició d'aquest projecte, doná motiu a l'arquitecte y literat Bonaventura Bassegoda a publicar l'article *Reforma y urbanización del barrio de Atarazanas* (*La Vanguardia* del 4 d'Octubre de 1927). Ja abans ell hi havia publicat en lo mateix diari *Abolengo de nuestras Atarazanas* (5 de Juliol de 1927).

públiques Sr. Llansó, induí al Municipi, a anunciar un concurs d'idees, encaminades al millorament de la Ciutat. Ses bases les publicàren tres periòdichs barcelonins y lo *Boletín Oficial de la Provincia*, del 10 de Juliol de 1927 (1).

Començava cridant a les persones *que acrediten experiència y saber en materias de urbanización y ornato público*, perque acudissen al concurs. Lo Jurat devia clasificar com acceptable, tot trevall que contingué alguna cosa interessant y per aquest sol fet lo seu autor, obtenia cinch centes pessetes d'indemnisació. Se'n apartarien deu trevalls, entre los quals devia distribuhirse trenta mil pessetes.

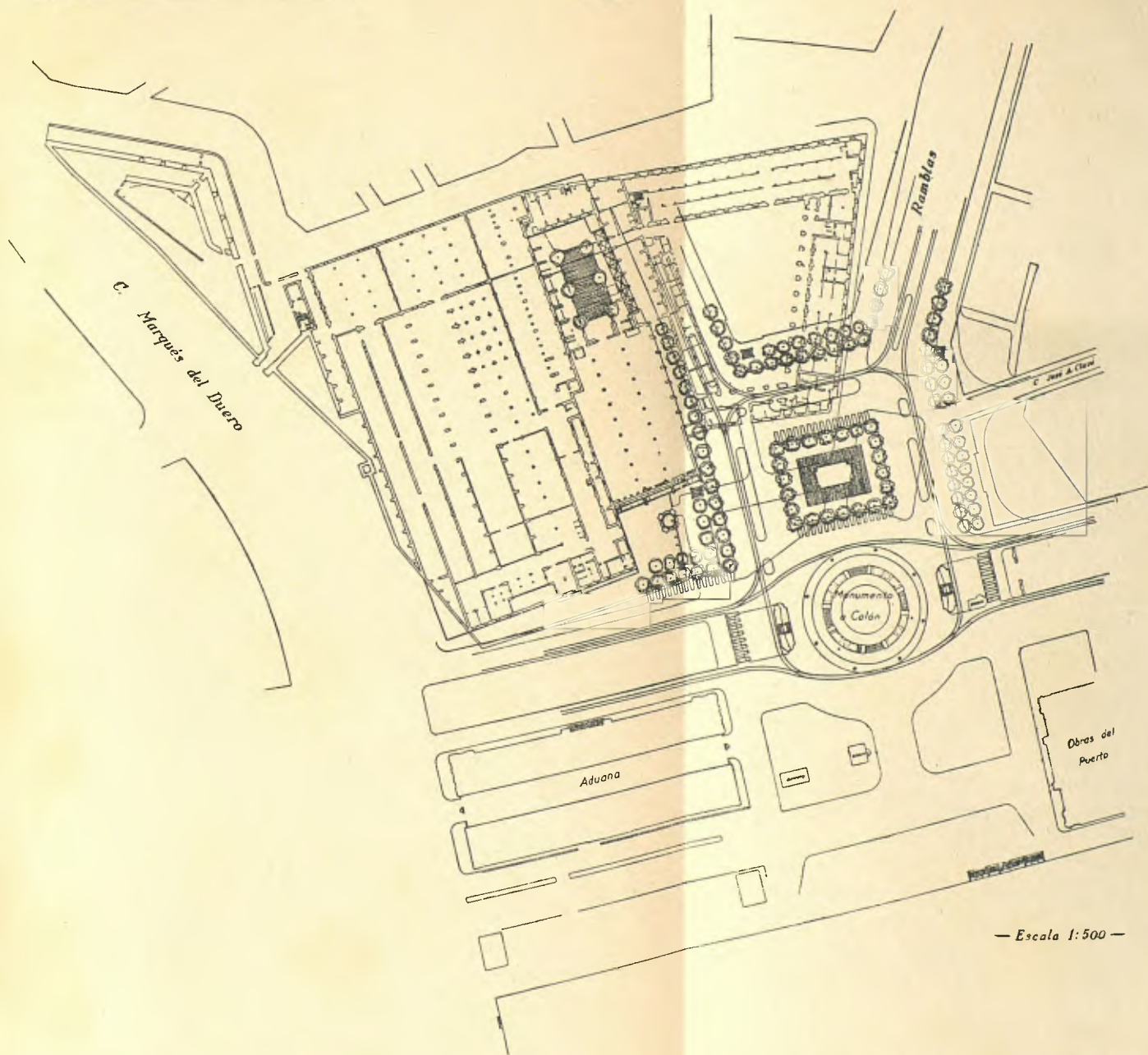
La base quarta indicava la manera de presentar los estudis del millorament urbà proposat: *Aparte el plano y memoria ya mencionados (se acompañará) una planta de detalle a escala a 1 : 500, de algunos de los puntos más singulares, como Atarazanas, plaza de Antonio Lopez, Virreyna, San Pablo, Santa María, etc. No se admitirán perspectivas, escritos, ni dibujo alguno*. Es dir, que no volien dexarse enlluernar per lo llàpis de cap bon artista, qu'influis en la labor urbanisadora, la qual devia esser clara y senzillament presentada.

Obtingué lo Municipi un sorollós resultat, del concurs, presentantse sobre vuytanta projectes alguns molt apreciables. L'Ajuntament lo fallá en la sessió del 20 de Decembre de 1927, en los termes següents:

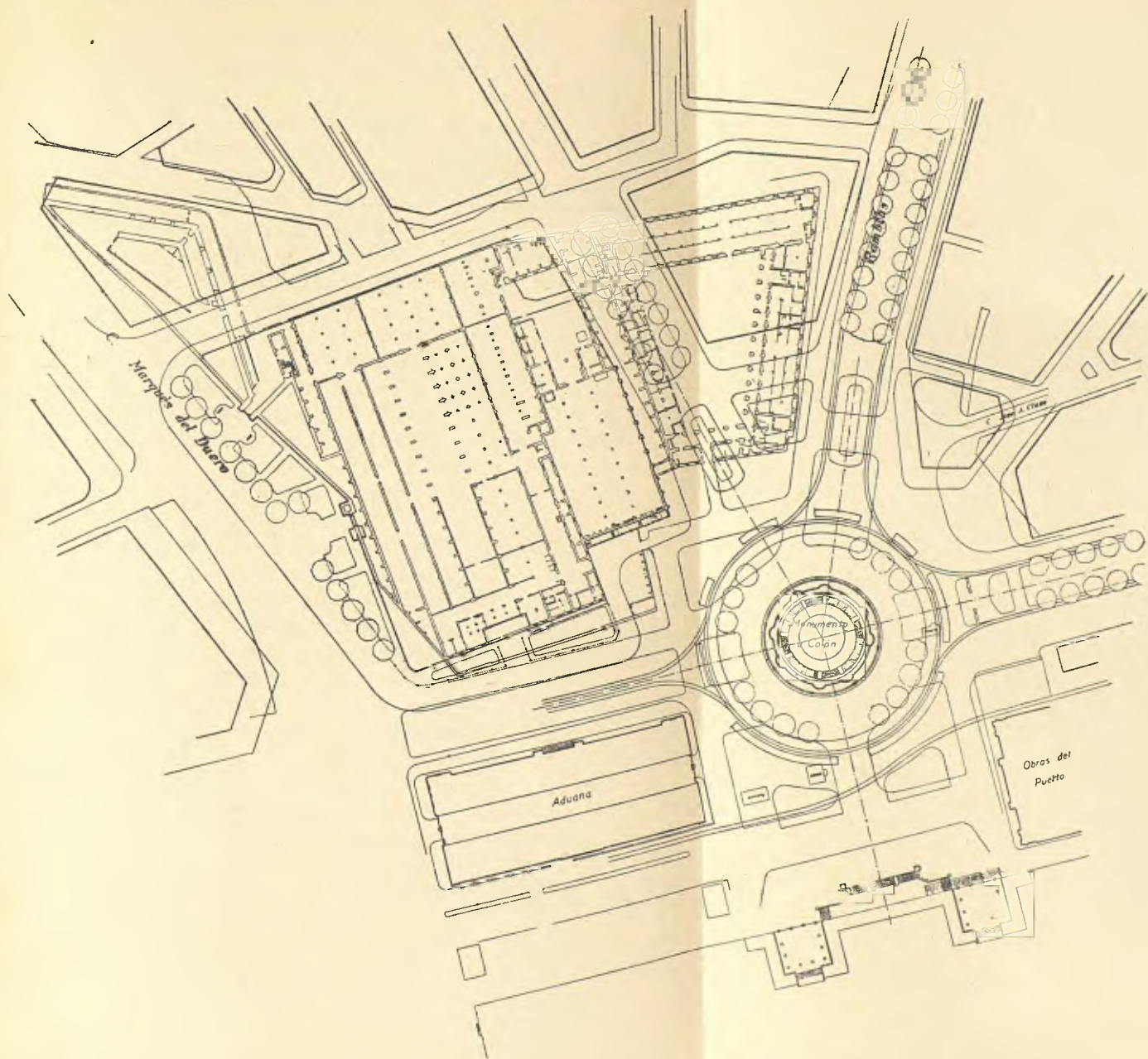
Declarar como aceptables, a los efectos de la misma base 7.ª los trabajos presentados por los concursantes a quienes correspondieron los números 5, 6, 9, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 20, 21, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 38, 39, 40, 41, 44, 45, 46, 47, 50, 54, 57 y 58 y a sus autores con derecho a percibir la indemnización de quinientas pesetas.

Declarar premiados los trabajos números 50 y 58 de que son autores respectivamente los arquitectos Don Jerónimo Martorell y Don Amadeo Llopart, con la cantidad de cuatro mil quinientas pesetas cada uno; los números 21, 32 y 45 de que son autores respectivamente los arquitectos Don Adolfo Florensa, Don Ramón Raventós y Don Joaquín Vilaseca, con la cantidad de dos mil quinientas pesetas cada uno; y los números 28, 29, 44 y 14 de que son autores respectivamente Don Felio de V. Ros y Don Eduardo

(1) S'insertaren en lo dia 9 de Juliol de 1927, en *El Dia Gráfico*, *El Noticiero Universal* y en *La Vanguardia*.

1927.—Avant projecte de reforma de les dreçanes, del arquitecte d'Adolf Florensa. Fou un dels premiats en lo concurs d'idees per la Reforma, que feu l'Ajuntament de Barcelona. S'han respectat les voltes de les velles dreçanes, posantse al descobert y completantne la petita porció destruïda.

1927.—Avant projecte de reforma de les dreçanes del arquitecte En Joaquim Vilaseca. Figura entre los que premià l'Ajuntament en lo darrer concurs d'idees per la reforma de la Ciutat. No solsament dexa al descobert les voltes de les dreçanes, sino que també completa la petita part destruïda.

Prota ingenieros y Don Guillermo Busquets, Don Ricardo Giralte y Don Jaime Torres arquitectos, en la cantidad de mil quinientas pesetas cada uno.

Examinant los nou projectes premiats sots lo punt de vista que a nosaltres nos interessa, o siga, lo d'enaltir les venerables dreçanes barcelonines, observarem satisfactoriament, que, tots ells, les tracten ab respecte y ni un sol s'atreixeix a prescindir d'assenyalarne llur situació com intangible. Axís devía esser, tenint en compte, que no era per méra fórmula, si l'Ajuntament havia consignat, en la crida del concurs, la per nosaltres interessant base quarta.

Uns concursants, conservaven les dreçanes dintre illes de cases, sense donarleshi importancia primordial; altres, se preocupaven de que obtinguessin major visualitat. Pró dos d'ells (que per cert figuren en lo nombre dels premiats) les presentaven completament aillades, per ferles resurtir ab la millor bellesa possible. Nos referim als projectes dels arquitectes N'Adolf Florensa y En Joaquim Vilaseca.

Lo resultat d'aquest concurs demostra plenariament, com, lo bon sentit vá imposantse y com no son may esterils, les recomanacions que puguen ferse, en pró dels recorts monumentals de la gloriosa y arxímilenar historia barcelonina.

Actualment (Maig de 1928) per coordinar totes les idees presentades y acceptades per lo Jurat del concurs, funciona, al Ajuntament, una ponencia formada per los facultatius municipals Srs. Florensa y Vilaseca. D'ella se'n espera, que, la conservació d'una de les mes històriques construccions honorificant la potencialitat marítima y comercial de nostre urbe, será mantinguda ab lo respecté que's mereix, y es de lley siga, davant lo desitj, generalment manifestat, pública y privadament.

La ressenya històrica de les dreçanes ha pogut fer veure, com eren propietat de la Ciutat y que, a consecuencia d'una lluyta malestruga, sigueren violentment ocupades per dret de guerra, axís com altres terres o finques convertides en fortificacions, dintre la matexa temporada.

Al plantejarse, en la prempsa barcelonina, la qüestió de les dreçanes, En Francesch Maspons y Anglasell (1), ha cercat l'analogía entre dita ocupació y la d'altres propietats, de les quals se'n arribá a obtenir indemnissació. Cosa, qu'en lo cas de les dreçanes no vingué a succehir, puix manifesta, que, oferintse satisfer, la Coro-

(1) Vegis *La Veu de Catalunya* de 15 de Juny y *La Publicitat* de 17 de Juny, de 1927.

na, anyalment a la Ciutat, tres cents mil reials, al incautarse d'elles, no's complí la profeta.

Ha sigut doctrina del Tribunal Suprèm, que, l'ocupació violenta per l'estament militar o de guerra, no fa prescriure lo dret de propietat. Retrèya En Maspons, alguns exemples que donen notoria orientació, com, lo del Marquès de Monistrol reivindicant terres en lo portal de Sant Antoni, y lo del Marquès d'Ayerbe, sobre cases y drets dominicals que possehia en l'extingit barri de la Ribera. En hu y altre cas, lo Tribunal Suprèm sentenciá favorablement a les reivindicacions, condemnant al Estat a la restitució. Afegeix encara, que, lo mateix ha succehit en reclamacions menades per les families River y Sagarra.

¿No cal reconexer lo valor que tenen les sentencies del Tribunal Suprèm? ¿No les podria fer valer, l'Ajuntament de Barcelona, al establir les compensacions en los convenis dintre los quals hi son aportades les dreçanes, per suposarles d'una manera indiscutible que han sigut sempre del Estat?

FRANCESCH CARRERAS Y CANDI

(Acabarà)

Crònica

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

ABRIL DE 1928

LES PINTURES D'EN SERT A LA SEU DE VICH.—Sota aquest títol, el senyor Pelegrí Casades i Gramatxes donà, el dia 12, una conferència en la qual començà per recordar l'exposició dels primers esbossos de les pintures destinades a la Seu de Vich, que l'artista Sert féu a can Parés, els quals cridaren poderosament l'atenció. Després d'aquella manifestació, la indiferència i l'escepticisme de molts féu oblidar allò que es cregué irrealitzable pel grandios de la seva concepció i per l'elevat cost que representava l'execució de tan magna obra. Després de tant de temps sense saber-ne res d'aquell projecte, la sorpresa ha estat general en veure'l realitzat quasi per complet, i l'admiració ha anat aparellada amb la incomprensió de molts respecte del valor vertaderament excepcional de les composicions, les quals donen un gran relleu a la nuesa de l'església vicense, obra fredament acadèmica de fins del segle XVIII.

Exposà l'opinió que sobre les pintures d'en Sert ha escrit Mr. Dezarrois en la *Revue de l'Art ancien et modern* que es publica a París (juny-desembre 1926), i féu notar la justícia amb què l'esmentat crític d'art tracta l'obra del nostre compatriota. La filiació del formidable treball, tan magistralment executat per en Sert, la investiga, aquell autor, en els grans mestres renaixentistes italians, especialment de l'escola valenciana, Tièpolo, Rafael Sanzio, Mantegna, Miquel Angel, etc., sense que la personalitat artística del pintor barceloní quedi enfosquida per aquelles grans figures, ni perdi res l'originalitat de la concepció ni l'estil característic de l'artista.

El nostre artista ha triomfat per complet en la seva empresa de vestir una catedral que, amb gràfica expressió del senyor Casades, *necessitava adornos*, proveint-la d'un ropatge sumptuós, esplèndid i adequat a les condicions de l'edifici i subjectant-se a les seves línies arquitectòniques. És una obra meritíssima que representa tota la vida de l'artista, el qual veu ara assegurat per a sempre un lloc eminent en el món de l'art.

Per a millor comprensió de les pintures, foren projectades varies diapositives dels diferents temes, inspirats en l'Antic i Nou Testament, que decoren els plafons superiors de les naus laterals; de la grandiosa representació dels apòstols Sant Pere i Sant Pau, els Evangelistes i l'allegoria del Món Oriental i Occidental, que enriqueixen esplèndidament els intercolumnis del presbiteri; els grans plafons de la part interior de l'ingrès, els quals representen la Crucifixió, la condemnaió del Salvador per Pilat i el Sant Enterrament.

Acabà el senyor Casades explicant la interpretació donada per l'autor a les composicions i el seu valor artístic, amb la indicació de les característiques dominants que donen un excepcional interès a l'obra portada a terme pel senyor Sert, la qual tal volta sigui la més important que s'ha realitzat en el nostre país i que potser no admet comparances amb altres de l'estranger.

ANDORRA I LES SEVES VALLS.—Seguint la tanda de sessions organitzades per la Secció de Fotografia, el dia 12, el senyor Jaume Biosca projectà una selecta collecció de diapositives de Sant Julià de Lòria, Santa Coloma, Andorra la Vella, La Massana, Ordino, Les Escaldes, Estany d'Engolasters, Santuari de Meritxell, poble i port de Soldeu i Estanys de Pessons, completada amb altres de les belles valls andorranes i també de l'Ariège.

UN CAMPAMENT AL PALLARS.—Sota aquest títol, el dia 13, el se-

nyor Albert Oliveras i Folch donà la seva primera conferència relativa al campament organitzat per la Secció d'Esports de Muntanya, el darrer estiu, per terres del Pallars. Tractà, d'una manera anecdòtica, els primers dies de l'excursió i ressenyà el viatge a Sant Maurici, la visita als encontorns i l'ascensió al pic de Ratera, principalment, la qual descripció fou completada amb una nombrosa col·lecció d'interessants projeccions.

També es projectà per primera vegada, una pel·lícula presa durant tots quinze dies d'excursió, pel senyor Joan Salvans, vertaderament interessant en poder veure, amb tota mena de detalls, varies ascensions i regions altes del Pallars.

ESGLÉSIES DE CATALUNYA.—El dia 19, el senyor Manuel Genovart donà una sessió de projeccions de plaques autocromes referents a esglésies de Catalunya. Donà preferència a l'aspecte artístic-arqueològic i, principalment, als exemplars que es troben en ruïnes o pròxims a desaparèixer.

DELS ALPS. UNA EXCURSIÓ A L'AGULLA DEL GEGANT (4014 m.).—El dia 20, el senyor Josep Puntas féu una interessant ressenya de l'excursió realitzada per a intentar l'escalada a l'Agulla del Gegant

Començà per descriure l'itinerari del Delfinat a Chamonix, i les dificultats de trobar guia, la qual cosa els obligà a prendre la decisió de prescindir-ne bo i reconeixent la magnitud de l'empresa.

Contà després el pas per la *Mer de Glace* fins al refugi Raquine emplaçat en un petit turó, sota l'agulla del mateix nom, en un lloc des del qual es disfruta d'una vista esplèndida, i d'allí al refugi de Torino, situat en el vessant italià, a 3320 m. alt., des d'on es domina un extens panorama sobre els Alps italians i el massís del Mont-Blanc.

Cità després les diverses temptatives d'ascensió a l'Agulla del Gegant fetes per alpinistes notables, fins que aquell cim fou completament vençut per l'anglès M. W. Graham.

Amb tota mena de detalls descriuí el senyor Puntas els difícils moments de l'arriscada ascensió intentada per ell i els altres companys, la qual, amb tot i la més ferma voluntat, tingueren d'abandonar per manca de forces quan solament mancaven uns 30 metres per a arribar al cim, cosa que es de dordre majorment en considerar que ja s'havia suportat la part més difícil de l'escalada.

Finalment, descriuí el retorn a Chamonix. La conferència fou il·lustrada amb projeccions.

LA FESTA DE LA MEDALLA.—El dia 23, diada de Sant Jordi, cele-

brà el CENTRE la Festa Patronal, en la qual tingué lloc l'acte de l'entrega de la Medalla d'Or, instituïda pel senyor Rafel Patxot i Jubert, adjudicada enguany a l'antic soci i Mestre en Gai Saber senyor Francesc Matheu i Fornells.

I SALÓ CATALÀ DE FOTOGRAFIES DE MUNTANYA.—El mateix dia de Sant Jordi i coincidint amb la Festa de la Medalla, fou inaugurada l'Exposició del I Saló Català de Fotografies de Muntanya, organitzat per la Secció d'Esports de Muntanya, del qual se'n farà especial menció en un pròxim número.

ELS CLAUSTRES GÒTICS CATALANS.—El dia 26, el senyor Antoni Gallardà i Garriga donà la seva anunciada conferència il·lustrada amb una interessant col·lecció de projeccions. Tractà dels claustres gòtics catalans presentant-los en dos principals agrupaments: els de volta de pedra, arc gran i pilans de sosteniment, i els de coberta de fusta i arc petit sostingut per columnes.

Parlà primerament dels claustres romànics de tipus barrejat dels dos abans esmentats (Catedral de Tarragona) i entrà al gòtic per aquest tipu intermedi (Montalegre, etc.) i després als altres tipus de gran arcada. Per últim, parlà del tan abundós d'arcada sostinguda per columnetes, i totes les seves derivacions.

Aquesta relació, o, millor dit, inventari, presenta més de cinquanta claustres i patis, alguns d'ells gairebé desconeguts.

GALÍCIA.—Prosseguint la sèrie de sessions organitzades per la Secció de Fotografia, el dia 26, el senyor Joan Nonell presentà una extensa col·lecció de projeccions referents a la regió gallega. Donà a conèixer Orense, Tuy, Vigo, Santiago de Compostela, Coruña i Lugo en el seu aspecte arqueològic, i també mostrà alguns dels bells paisatges d'aquelles contrades.

MONTSERRAT.—El dia 27, diada de la Mare de Déu de Montserrat tingué lloc una sessió en la qual el senyor Francesc Maspons donà compte de la reproducció d'uns goigs del segle xv que acaben d'ésser reimpressos i d'alguns documents reials relatius a Montserrat. Completà la sessió una interessant col·lecció de projeccions de fotografies de la muntanya.

SECCIÓ DE FOTOGRAFIA.—Organitzada per aquesta Secció, els dies 8 i 9, es féu una excursió a Camprodon, Santuari del Corral, Prats de Molló, Arles, Amelie-les-Bains i Elna.

Sortiren de Camprodon pel camí de Molló i després seguiren

cap als Vilars, collet de la Costa, Pla Jugador, roca del Gall, coll Prugent, coll d'Ares, cingles de Carlobà, can Pubill i Santuari del Coral, el qual està situat en lloc agradable i pintoresc, a 1075 metres alt., en un planell dalt d'un promontori avançat. És bastant gran però abandonat; l'església és moderna i ben poca cosa té, artísticament parlant.

Del santuari baixaren al torrent de Miralles i ribera de Coral i seguiren per can Molins i coll de la Guilla, fins a trobar la carretera que de coll d'Ares mena a Prats de Molló, d'on seguiren amb auto fins a Arles.

El dia següent sortiren d'Arles per la carretera que mena a Amelie i allí prengueren el tren fins a Elna, on pot visitar-se la seva interessantíssima església de bellíssim claustre.

SECCIÓ D'ESPORTS DE MUNTANYA.—Les excursions efectuades per aquesta Secció foren les següents: dels dies 4 al 9 a Luchon, refugi d'Espingo i pic de Perdiguero (3220 m. alt.) amb skis; dels dies 7 al 9, a Mont-Lluís, Les Bulloses, Puig Peric, Les Bulloses, roc de la Calma i Font Romeu; el dia 23, a la Riera de les Gorgues, des de L'Esquirol fins el Salt de la Teuleria, Roda i Vich; el dia 29, a Montserrat, Roques de la Trinitat per Collbató; i el mateix dia 29, a Puigllançada, amb skis, des de La Molina i retorn per Toses.

SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA I HISTÒRIA.—Els dies 8 i 9, es féu una excursió a Poblet, Montblanch, Santa Coloma de Queralt i Igualada, i el dia 26, s'anà a Vich per tal de conèixer les pintures de la Seu, del pintor senyor Sert i visitar el Museu Episcopal on pogueren contemplar les interessants col·leccions que allí es conserven, acompanyats per Mn. Cunill, el qual donà detallades explicacions respecte dels exemplars exposats. També es visità el Temple Romà, el pati del convent de Sant Domènec i el de l'Hospital.

Noves

ELS ESTUDIANTS TXECOSLOVACS.—El dia 3, el CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA es veié honorat amb la visita dels estudiants de l'escola de comerç de Praga.

Amb motiu d'aquesta visita el Dr. Slaby donà una conferència

sobre la potencialitat industrial, comercial i riquesa d'estacions termals a Txecoslovàquia, projectant-se pel·lícules afectes al tema.

Quant als «Sòcols» (Confederació Atlètica Nacional) després de ressenyar la importància que mundialment es concedeix a tan benemèrita institució, es projectà una interessant pel·lícula, la qual cridà poderosament l'atenció.

El senyor Maspons, President del CENTRE, glossà l'amistat amb què els ha afavorit les bones relacions existents en l'Edat Mitjana entre les cases regnants a Bohèmia i Aragó.

La festa s'acabà amb l'execució de diversos característics ballets catalans.

Els turistes quedaren altament satisfets de les proves de deferència rebudes.

LES ALUMNES DE LA «ESCUELA SUPERIOR PARA LA MUJER».—El dia 28, les alumnes de la classe de biblioteconomia de la «Escuela Superior para la Mujer», acompanyades del seu professor, feren una visita a la Biblioteca del CENTRE. S'interessaren principalment per la classificació adoptada en l'especialitat que constitueix el nostre fons, i se'ls mostraren les noves signatures per nosaltres afegides a la classificació de Bruselles. També es fixaren, i en feren un elogi, en la secció de cartografia i en la seva catalogació.

ELS GEÒLEGS ANGLESES.—El dia 29, tingué lloc una excursió geològica en autocar a Montserrat, organitzada per tal d'honorar la visita dels geòlegs anglesos Mrs. Bennet, de la Prehistoric Society of East Anglia i de la Geologist's Association, als jaciments terciaris de Catalunya.

Estudiaren els dipòsits oligocènics i miocènics del Vallès i del Penedès. A Collbató s'observà el contacte de les formacions terciàries del centre de Catalunya amb els materials primaris i secundaris de la serralada mitjana. L'estudi dels dipòsits eocènics marins de Monistrol i Montserrat fou particularment interessant i es recolliren abundosos fòssils en els diversos jaciments.

A la tarda, es visità la collecció prehistòrica del Monestir.

El retorn es féu per Esparraguera i, prop de Martorell, foren observades les capes roges de l'oligocènic.

Durant l'excursió, el professor Dr. Jaume Marcet donà als assistents idees sobre l'estructura de la zona seguida, avalorades amb gran nombre de cartes, talls i bolc-diagrames.

Bibliografia

FERRAN DE SAGARRA.—*Segell de la Cúria o Cort de la vila de Sabadell per la reina dona Elionor de Sicília (segle XIV). Notes històriques.*—Un fullet en 8.^u de 31 p. p.

En poques i substancioses planes es conté esbrinat i aclarit un dels punts més interessants dels anals de la vila antiga de Sabadell. L'opúscle del senyor de Sagarra estalvia la lectura i consulta dels vells documents, no sempre fàcils, ni avinents per a tothom. D'altra banda, el nom de l'il·lustre sigil·lògraf és sobrada garantia de que el que s'exposa en la monografia exigeix el convenciment del que és indubtable.

L'haver pogut examinar l'autor de la «Sigil·lografia Catalana» els exemplars dels segells de l'antiga Cúria de Sabadell, sortosament conservats en l'arxiu municipal d'aqueixa ciutat, mercès a Mossèn Gabriel Clauselles, al zel del qual està dit organisme confiat, li ha donat ocasió per a enriquir la historiografia local amb dades d'un interès insospitat, perquè no es concreta l'autor en la mera descripció dels segells, sinó que el seu estudi li donà ocasió a una disquisició històrica, per demés interessant, per més que els dits documents solament tenen un caràcter purament judicial sense cap importància històrica, en el seu sentit general.

Els segells examinats pel senyor de Sagarra li permeten establir una data anterior a l'any 1378, en qual temps recorda que la reina dona Elionor esdevingué Senyora de Sabadell i del castell de Rahona. Aleshores creà el segell amb el qual s'autenticaven els documents de la Cúria sabadellenca. La particularitat de contenir el segell reial, a més de l'escut d'Aragó-Sicília, que era l'usat per dona Elionor, un escudet amb un griu rampant, dóna ocasió a l'autor per a estudiar el significat d'aqueix típic animal heràldic en el segell de referència; rebutja que pogués ésser del llinatge Clasquerí, i afirma que podia ésser el propi i peculiar de Sabadell, la qual cosa obliga a consignar que, *fou el griu, i no la impròpia i vulgar ceba*, que aparegué més tard, en els segles xvii i xviii, quan es corrompé el primitiu nom de «Sabadell», convertint-se en «Sebadell».

Creiem, com l'autor, que seria hora de que, per a sempre més.

es fes desaparèixer de l'escut alludit, la impròpia representació d'aquell producte agrícola, i que, donant mostra de positiva cultura, lamentats, sigui restituït el genuí escut de la ciutat, la qual cosa agrairien tots els qui senten respecte i amor a la veritat i al sentit comú.

L'estudi dels dos segells, tan acuradament fet pel senyor de Sagarra, convenç de la necessitat de combinar el vertader escut de Sadadell, i recordar així en resumida síntesi, els anys de la ciutat en els temps que pertanyé al domini reial de dona Elionor de Sicília, i, després, del Consell de Barcelona, (1366 a 1370-1432), tota vegada que el que es figura en els escuts nobiliaris té un significat, i no és fill del caprici.

Aquestes profitoses recerques per a esbrinar el vertader significat dels segells de la Cúria sabadellenca durant els segles xiv i xv, donà així mateix a l'autor ocasió per a recollir interessants dades històriques pertanyents a dita època, relatives a tan important ciutat vallesana, rectificand i aclarint fets tractats equivocadament pels autors que s'han ocupat de la història de Sabadell, no sempre amb el rigorós criteri històric que avui s'exigeix.

C.

Biblioteca

REVISTES INGRESSADES ULTIMAMENT.—Sumaris resumits.

BUTLLETÍ DEL CLUB PIRENENC

Elias, Jacint.—*Nota sobre l'Edat del Brioverià de Bretanya*,—1928-18.

Sarret i Arbòs, J.—*Robatori al Coll de Daví*.—1928-19.

Cardús, S.—*El terrassenc Pere Joan Llobet*.—1928-21.

Salvans, Joan.—*Del Noguera-Pallaresa a l'Essera*.—1928-23.

Grau, F.—*Les Gorges de Querançà*.—1928-34.

Roig i Ventura, F.—*Barcelona-Marsella-Barcelona, en Avió*.—1928-37.

Cardús, S.—*La Casa de Sant Cristòfol*.—1928-41.

Rimblas, Pere.—*Notes històriques de Terrassa*.—1928-46.

BULLETIN DU CLUB ALPIN BELGE

Leriche, M.—*Les Rochers de Belgique*.—1928-201.

Arlaud, Jean.—*Les Itinéraires Nord du Massif du Vignemale*.—1928-222.

REVUE ALPINE

Savard, Jean.—*Voie nouvelle au Col Maudit*.—1928-2.

Rainaud, A.—*L'Etude géographique des Alpes françaises dans les cinq dernières années*.—1928-21.

BOLETÍN DE LA SOCIEDAD ESPAÑOLA DE EXCURSIONES

Tormo, Elías.—*Los Goyas del Museo de Agen (Guinea)*.—1928-3.

Sotomayor, F. A. de.—*A Propósito de la Maja desnuda*.—1928-10.

Sanchez Cantón, F. J.—*Los Dibujos del Viaje a Sanlúcar*.—1929-13.

Vegue y Goldoni, Angel.—*El Arte de Goya visto por Teófilo Gautier*.—1928-27.

Foulché-Delbosc, R.—*Goya dibujado por Pascual Asencio*.—1928-35.

Arco, Ricardo del.—*Goya en Aragón*.—1928-36.

Gonzalez Martí, M.—*Goya en Valencia*.—1928-41.

Lafuente, Enrique.—*Los Tapices de Goya en la Exposición del Centenario*.—1928-47.

Valdeavellano, Luis G.—*Apuntes para la Biografía goyesca: Las Relaciones de Goya con el Banco de San Carlos*.—1928-56.

Tello, Joaquin.—*Dos Goyas poco conocidos*.—1928-66.

NOVES ADQUISICIONS

ULLOA, LLUÍS.—*Noves Proves de la catalanitat de Colom. Les grans falsatats de la Tesi genovesa*.—París, 1927.

SERÉS, ANTONI.—*Tot donant la volta al Mon. Impressions*.—Barcelona, 1927.

NOEL, J. B. L.—*Por el Tibet al Everest*.—Madrid, [s. d.].

PI SUNYER, CARLES.—*L'Aptitud econòmica de Catalunya*.—Barcelona, 1927.

- ROIG, EMERENCIÀ.—*La Pesca a Catalunya*.—Barcelona, 1927.
- MARTINELL, CÈSAR.—*El Monestir de Poblet*.—Barcelona, 1927.
- SERRA VILARÓ, J.—*Civilització megalítica a Catalunya. Contribució al seu Estudi*.—Reus, 1927.
- PUJOL I ALGUERÓ, F.—*Orientacions d'Excursionisme*.—Barcelona, 1928.
- LLONGUERES, JOAN.—*Les Cançons de Nadal. Exhortació poemàtica per a ésser dita i predicada en el Temps nadalenc*.—Barcelona, 1927.
- AGUILÓ Y FUSTER, MARIANO.—*Catálogo de las Obras en Lengua catalana impresas desde 1474 hasta 1860*.—Madrid, 1927.
- VALLÈS I PUJALS, J.—*Elogi de Catalunya. La Terra. El Mar. Els Homes. La Llengua. Els Monuments*.—Barcelona, [s. d.].
- PALOMER, MOSSÈN JOSEP.—*Siluetes de Santes Creus*.—Barcelona, 1927.
- FANCK, ARNOLD UND SCHNEIDER, HANNES.—*Wunder des Schneeschuhs ein System des Richtigen skilaufens und seine anwendung im alpinen geländelauf*.—Hamburg, 1928.
- BAADER UND SCHNEEBERGER, HANS.—*Wunder des Schneeschuhs. Sprunglauf Langlauf*.—Hamburg, 1926.
- FLUCKIGER, ALFRED.—*Du janzende Winterlust. Skizzen von Winter, Frost und Sonne*.—Zurich, 1928.

DONATIUS

- MARIN, AGUSTIN.—*La Potasa. Tomo II*, (de l'autor).
Album Meravella. Vol. I, (del senyor Pere Pujol i Casademunt).
- RIO DEL VAL, RAFAEL.—*Memoria de la Comisión Especial de Ensanche*, (de l'autor).
- COLOMINAS, J.—*Gli Scavi di Majorca*, (de l'autor).
- BOSCH Y GIMPERA, PEDRO.—*I rapporti fra le civiltà mediterranee nella fine dell'età del bronzo*, (de l'autor).
- Collecció de 165 Goigs*, (del senyor Francesc de P. Uriach).
- GUILERA I ALBINYANA, JOSEP M.^a.—*Excursions pels Pireneus i els Alps*, (de l'autor).

ESTACIÓ METEOROLÒGICA DE VIELLA (VALL D'ARÀN)

PRIMER TRIMESTRE 1928

BARÒMETRE *

TERMÒMETRE

MESOS	Pressió màxima del mes		Pressió mínima del mes		Pressió mitjana mensual a 16 h		Pressió mitjana mensual a 8 h		Temperatura mitjana mensual a 16 h		Temperatura mitjana mensual a 8 h	
	Dia	Pressió	Dia	Pressió	Dia	Pressió	Dia	Pressió	Oscil·lació	Promedi	Oscil·lació	Promedi
Gener	25	671,44	29	683,69	15	682,94	28	685,31	20°-0	-0°-72	8°-33	+4°-16
Febrer	7	673,78	29	686,13	16	684,79	5	685,46	30°-0	+1°-31	12°-10	+3°-03
Març	16	663,90	31	675,78	30	674,85	14	675,27	24°-0	+12°-76	9°-63	+5°-17

PSICRÒMETRE

PLUVIÒMETRE

ANEMÒMETRE

MESOS	Humitat relativa a 8 h		Humitat relativa a 16 h		Precipitació total en mm.		Màxim gruix de neu		Precipit. màxima en 24 h. mm.		Direcció dominant		Direcció dominant	
	Dia	Humitat	Dia	Humitat	Número de dies de pluja	Número de dies de neu	Màxim gruix de neu	Número de dies de pluja	Número de dies de neu	Recorre-gut en 24 h	Recorre-gut en 24 h	plujes or-dinaris	plujes or-dinaris	grans plujes
Gener	95,0	82,0	84,0	84,0	12	6	0,10 cm.	11,5	16	—	—	—	—	Calma
Febrer	61,0	64,0	62,0	62,0	9	4	0,30	16,0	4	—	—	—	—	Calma
Març	65,0	61,0	62,0	62,0	10	3	0,03	32,0	25	—	—	—	—	Calma

NÚVOLS

FENÒMENS ESPECIALS

MESOS	A 8 h		A 16 h		NÚVOLS		FENÒMENS ESPECIALS		
	Dècimes de cel cob. (promedi)	Número de dies clars	Dècimes de cel cob. (promedi)	Número de dies clars	Número de dies coberts	Número de dies coberts	Número de dies de boira	Número de dies de tempesta	Número de dies de pedra
Gener	5,5	12	7	12	4,4	8	0	1	0
Febrer	5,4	10	8	11	4,1	9	0	0	0
Març	5,2	10	11	11	5,0	9	0	0	0

* Les pressions baromètriques són referides al nivell de l'estació, corregides de temperatura, latitud i gravetat.